

Ім'я користувача:
Полтавський інститут економіки і права Полтавськи...

ID перевірки:
1016146059

Дата перевірки:
15.03.2024 11:56:59 EET

Тип перевірки:
Doc vs Internet + Library

Дата звіту:
15.03.2024 11:59:48 EET

ID користувача:
100011301

Назва документа: Калайда ДП

Кількість сторінок: 57 Кількість слів: 11075 Кількість символів: 81767 Розмір файлу: 234.89 KB ID файлу: 1015889524

23.3% Схожість

Найбільша схожість: 9.75% з Інтернет-джерелом (<https://www.bibliofond.ru/view.aspx?id=586211>)

23.2% Джерела з Інтернету 882 Сторінка 59

6.37% Джерела з Бібліотеки 67 Сторінка 66

0.92% Цитат

Цитати 6 Сторінка 67

Вилучення списку бібліографічних посилань вимкнене

0% Вилучень

Немає вилучених джерел

ЗМІСТ

ВСТУП

РОЗДІЛ 1. НАУКОВО-ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ ПРОБЛЕМИ

СИРІТСТВА

1.1. Дитинство та його соціальні характеристики

1.2. Сирітство як соціальна проблема

Висновки до першого розділу

Розділ 2. СУЧАСНИЙ СТАН ПРОБЛЕМИ УТРИМАННЯ ДІТЕЙ-

СИРІТ ТА ДІТЕЙ, ПОЗБАВЛЕНИХ БАТЬКІВСЬКОГО

ПІКЛУВАННЯ

2.1. Зарубіжний та вітчизняний досвід соціальної роботи з дітьми-сиротами та дітьми, позбавлених батьківського піклування

2.2. Прийомна сім'я та сімейний дитячий будинок як альтернативна форма виховання дітей-сиріт

2.3. Результати емпіричного дослідження

Висновки до другого розділу

ВИСНОВКИ

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

ДОДАТКИ

ВСТУП

Актуальність дослідження. Складна соціально-економічна ситуація в українському суспільстві, військовий стан безпосередньо впливає на один з найбільш важливих його елементів – українські сім'ї (їх норми, цінності), відображається на загальному соціальному контексті, формуючи середовище, в якому ці сім'ї існують.

За даними Національної соціальної служби, в Україні найбільша кількість дітей перебуває під опікою: у 2023 році зафіксовано 44 322 дитини, серед яких діти-сироти й діти, позбавлені батьківського піклування. Загалом з січня 2020 року по серпень 2023 року в нашій державі було усиновлено майже 3,9 тис. дітей.

Законодавство України гарантує цілу низку пільг та допомоги дітям-сиротам та дітям, позбавленим батьківського піклування. Разом з тим, соціальне сирітство, як явище, продовжує поширюватися. Виходячи із економічних реалій, кількість українських сімей, які мають можливість усиновити чи встановити опіку над дітьми-сиротами чи дітьми, позбавленими батьківського піклування, зменшується, а відповідно збільшується частка тих дітей, які потрапляють у заклади соціального захисту.

З розвитком економіки і правових відносин суспільство на користь дитини і сім'ї також вимагає більш продуманого використання інших, альтернативних форм опіки, сприяючих повному розвитку потенціалу кожної дитини, таких, як патронатне виховання і опікунство. Це досягається, передусім, якщо держава продовжуватиме: - підтримувати існуючу мережу і відкривати нові установи інтернатного типу, удосконалюючи в них виховну роботу; - активно боротися з причинами явища (проводити профілактику небажаної вагітності, боротьбу з алкоголізмом і наркоманією, надавати істотну соціальну

допомогу багатодітним сім'ям у разі втрати годувальника); - пропонувати відповідні форми альтернативного виховання дітей, що залишилися без піклування батьків - упроваджувати і удосконалювати ці форми.

Найбільш вигідний шлях для держави – це поєднання другого і третього пунктів. Причому, засобом боротьби з причинами явища (алкоголізм, наркоманія, бідність, низький рівень освіти) повинна стати спеціальна довгострокова стратегія держави у області профілактики вказаних соціальних явищ.

Об'єкт дослідження – діти-сироти та діти, позбавлені батьківського піклування.

Предмет дослідження – технології соціальної роботи з дітьми-сиротами та дітьми позбавленими батьківського піклування.

Мета дослідження – проаналізувати сучасний стан соціальної роботи з дітьми-сиротами та дітьми, позбавлених батьківського піклування та розкрити чинники готовності потенційних батьків до усиновлення.

Завдання дослідження:

1. Розглянути дитинство та його соціокультурні характеристики.
2. Проаналізувати сирітство як соціальну проблему.
3. Вивчити зарубіжний та вітчизняний досвід соціальної роботи з дітьми-сиротами та дітьми, позбавлених батьківського піклування.
4. Розкрити специфіку форм виховання дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування в прийомній сім'ї та дитячому будинку сімейного типу.
5. Провести емпіричне дослідження.

Методи дослідження. Для розв'язання завдань використано: *теоретичні методи* – аналіз та узагальнення отриманої інформації з проблеми дослідження; систематизація та інтерпретація зібраних даних, моделювання; *емпіричні методи* –анкетування.

Апробація результатів дослідження. Зміст та основні результати магістерського дослідження обговорювались автором на таких науково-практичних конференціях: 1) V Всеукраїнській науково-практичній конференції з міжнародною участю м. Полтава, Полтавський інститут економіки і права, 5-6 грудня 2023 року та 2) Міжнародній науково-практичній конференції «Інноваційний потенціал та правове забезпечення соціально-економічного розвитку України: виклик глобального світу: (м. Полтава, 17-18 травня 2023 р.).

Структура магістерської роботи. Магістерська робота складається із вступу, двох розділів, висновків до кожного розділу, загального висновку, списку використаних джерел.

РОЗДІЛ 1

НАУКОВО-ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ ПРОБЛЕМИ СИРІТСТВА

1.1. Дитинство та його соціальні характеристики

Дитинство – це період, коли закладаються фундаментальні характеристики особистості, що забезпечують психологічну стійкість, життєздатність та ціле направленість.

Ці духовні якості особистості не виникають спонтанно, а формуються в умовах батьківського тепла, коли родина створює у дитини потребу бути вірним, здатність співпереживати і радіти іншим дітям, нести відповідальність за себе та інших, прагнення навчитися самому.

Дитинство – найважливіший період в житті людини. Саме в цей час вона формується фізично, психічно, інтелектуально, набуваючи усіх необхідних знань, умінь і навичок. У переважній більшості випадків якість дитячих років визначає якість усього подальшого свідомого життя людини. Для всебічного і гармонійного розвитку особи діти повинні рости в сімейних умовах, в атмосфері щастя, любові і розуміння. Кожна дитина, що тимчасово або на завжди позбавлена свого сімейного оточення має право на захист та на особливу допомогу з боку Держави. Ратифікуючи Конвенцію ООН про права дитини (набула чинності для України з 27 вересня 1991 року) наша держава визнала важливість та необхідність усиновлення дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування, такі діти мають право на особливе піклування та допомогу. Усиновлення дитини в державі має пріоритетне значення [32].

Щоб в родині дитина почувала себе комфортно в емоційному плані, необхідні соціальні умови, які б приділяли його побут, його фізичне здоров'я, характер його спілкування з оточуючими людьми, його особистісні успіхи.

Дитинство як інтегративне соціальне явище є предметом вивчення соціальної роботи, соціології, педагогіки, психології, та інших наук.

За твердженням французького демографа Філіппа Арієса (1914—1984), сутність дитинства пов'язана не з біологічним станом незрілості, а з певним соціальним статусом, сукупністю доступних форм і видів діяльності. З розвитком суспільства змінюється і ставлення до дітей.

Американський психоісторик Ллойд Демоз головною проблемою виховання вважав ставлення батьків до дітей, а провідною силою історії — психогенні зміни в особистості, що відбуваються внаслідок взаємодії поколінь батьків і дітей. З цього погляду він описав шість послідовних періодів трансформації ставлення людства до дитинства.

1. Від давніх часів до IV ст. — “інфантицидний” стиль, для якого характерне насильство над дитиною.

2. IV — XIII ст. — “покидаючий” стиль, для якого було характерне запровадження виховання дітей у чужих сім'ях, монастирях. У сім'ях побувала холодна, сувора атмосфера.

3. XIV—XVII ст. — “амбівалентний” стиль, який поєднував увагу до дітей і впливи, спрямовані на подолання “злої” сутності волі, на заперечення самостійного духовного життя дитини.

4. XVIII ст. — “нав'язливий” стиль, особливістю якого був суворий контроль дорослих над поведінкою та внутрішнім світом дитини.

5. XIX — середина XX ст. — “соціалізуючий” стиль, що ознаменував зародження інтересу до внутрішнього світу дитини, створення умов для підготовки дітей до самостійного життя.

6. Друга половина XX ст. — “допомагаючий” стиль, якому властиве прагнення батьків до емоційного контакту з дітьми, увага до їхнього індивідуального розвитку [21].

Європейську модель виховання І. Кон відніс до третього типу, якому властиве суворе дисциплінуюче виховання у ранньому дитинстві та

поступове послаблення контролю. У первісному суспільстві невеликі племена, будучи змушені протистояти грізним силам природи, турбувалися про те, щоб діти володіли необхідними для виживання навичками і формами поведінки. Не практикувалися тоді фізичні покарання дітей, їхню поведінку регламентували спільні з дорослими табу, а виховувались вони на безпосередніх реакціях дорослих на їхні вчинки.

Американська дослідниця етнографії дитинства Маргарет Мід (1901 —1978), аналізуючи з культурологічних позицій зв'язок особливостей стосунків дорослих і дітей з темпами історичного розвитку, виокремила такі три типи культур:

1. Постфігуративна. Діти переймають у старшого покоління, чий авторитет був беззастережним, культуру стосунків, традиції, які передаються з покоління в покоління (переважають великі багатодітні сім'ї, що складаються з кількох поколінь).

2. Кофігуративна. Діти й дорослі вчаться у своїх сучасників і ровесників культури, зорієнтованої на сучасність; традиційність за такої культури є нестійкою, переважають сім'ї нуклеарного типу (батьки і несімейні діти).

3. Префігуративна. Роль дорослих полягає у створенні умов для розвитку дітей, які краще знають, що їм необхідно на кожному етапі життя. Відповідно дорослі багато чого навчаються у своїх дітей. У культурі дорослих (мистецтві, рекламі, шоу-бізнесі) спостерігаються використання дитячих психологічних образів і характеристик, перенесення типово дитячого виду діяльності (гри) на сучасну ігрову цивілізацію, інші явища запозичення дорослими дитячої субкультури [19].

Сучасна концепція дитинства ґрунтується на визнанні його провідної ролі у психічному розвитку і становленні особистості. Щодо розуміння соціально-історичної природи психічного розвитку

окреслилися традиційний і нетрадиційний погляди.

Представники традиційного погляду наголошують на залежності закономірностей, механізмів і темпів психічного розвитку дитини від суспільно-історичних умов її життя. Дитинство вони розглядають як “соціальний винахід”.

Нетрадиційний погляд ґрунтується на спробах тлумачити дитинство і розвиток дитини передусім як історичний феномен, що передбачає виявлення унікальної й самобутньої функції дитинства у соціокультурних процесах. Його теоретики розглядають дитинство як особливу форму культурної творчості, механізм, що реалізує наступність і поступальність історичного розвитку культури. Цей підхід відповідає реальному статусу розвиненого дитинства наприкінці ХХ — на початку ХХІ ст.

Отже, формування методології полідисциплінарного вивчення проблематики дитинства забезпечує вдосконалення практики навчання і виховання дітей. Зрушення у цій сфері пов'язані з визнанням самоцінності дитинства, гуманістичною спрямованістю виховання на розвиток особистості дитини.

1.2. Сирітство як соціальна проблема

Сирітство – соціальне явище, зумовлене наявністю в суспільстві дітей, батьки яких померли, а також дітей, котрі залишилися без піклування батьків внаслідок позбавлення останніх батьківських прав або визнання їх у встановленому порядку недієздатними, такими, що пропали безвісти.

Як і в багатьох інших країнах, більшість дітей, які потребують влаштування, це діти, котрі залишилися без батьківської опіки з соціальних причин. Так, скажімо, в Україні з 10 тисяч дітей, які втратили

батьківську опіку, тільки кожна десята – біологічна сирота, тобто дитина, яка втратила батьків внаслідок трагічних обставин (смерті, зникнення тощо). Решта 90% - діти живих батьків, але котрі відмовились (або позбавлені державою батьківських прав) виконувати батьківські обов'язки стосовно власних дітей. В такій ситуації ці діти стають соціальними сиротами.

Соціальне сирітство – соціальне явище, обумовлене ухиляннм або відстороненням батьків від виконання батьківських обов'язків стосовно неповнолітньої дитини. Соціальні сироти – це особлива соціально-демографічна категорія дітей, котрі внаслідок соціальних, економічних та морально -психологічних причин стали сиротами при живих батьках. До них також належать і безпритульні діти, тобто “діти вулиці” [8].

Виявлення дітей-сиріт, дітей, позбавлених батьківської опіки, а також неповнолітніх, які перебувають в несприятливих умовах, є одним із основних завдань і обов'язків органів опіки та піклування.

У зв'язку із загостренням проблем сирітства, насамперед соціального, недостатніми умовами розвитку, повноцінної освіти виховання дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування видано Указ Президента України №1153 від 17 жовтня 1997 р. “Про затвердження заходів щодо поліпшення становища дітей-сиріт та дітей, які залишилися без піклування батьків”. Заходи, окреслені Указом, реалізуються за такими напрямками: запобігання соціальному сирітству; поліпшення умов розвитку, виховання та освіти дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування; створення для соціальної адаптації дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування; нормативно-правове та науково-методичне забезпечення охорони прав цієї категорії дітей. Передбачається, що однією з основних умов, які забезпечуватимуть подальше удосконалення цієї діяльності, буде посилення уваги до роботи

шкіл-інтернатів, будинків дитини тощо.

З метою напрацювання нових форм влаштування дітей-сиріт у сучасних умовах розвитку суспільства особлива увага приділяється розвитку інституту прийомної сім'ї.

Сучасне сирітство в своїй більшості – це наслідок не уваги суспільства до соціальних проблем сімей, у яких є діти. Причини, через які діти залишаються без батьківської опіки найрізноманітніші, але наслідок один – дитина позбавляється права на сімейне виховання. Сьогодні, на жаль, можна стверджувати, що соціальне сирітство є глобальною проблемою в українському суспільстві. Ускладнює ситуацію з дітьми сиротами і прогресуюча тенденція до порушення структури сім'ї, погіршення виховної роботи з дітьми та батьками. Незважаючи на активні радикальні зрушення у глобальному процесі виховання підростаючого покоління, в Україні концепція суспільного виховання дітей, позбавлених батьківського піклування, практично не зазнає змін. Як і раніше, для таких дітей основним шляхом влаштування їх долі залишається інтернатна система утримання та виховання.

На жаль, людство не знайшло ніяких форм догляду за дитиною, які змогли б замінити батьківську турботу та сімейне оточення. Загальновідомо, що державна система опіки та піклування в Україні не відповідає реаліям сьогодення та не забезпечує в повному обсязі гарантії прав дитини у відповідності до Конвенції ООН про права дитини. Очевидно, що набагато легше попередити проблему, ніж вирішувати її. Тому доцільним є здійснення профілактики соціального сирітства в сім'ї [11]. Проблема соціального становлення дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, постала перед психолого-педагогічною наукою досить гостро. Під сирітством найчастіше розуміють соціальне явище, зумовлене наявністю у суспільстві дітей, батьки яких померли, а також дітей, які залишились без піклування батьків внаслідок позбавлення

останніх батьківських прав або визнання їх в установленому порядку недієздатними, безвісно відсутніми [14]. Близьким до поняття сирітства є соціальне сирітство – соціальне явище, обумовлене ухиленням або відстороненням батьків від виконання батьківських обов’язків стосовно неповнолітньої дитини [9]. Отже, поняття сирітства охоплює як категорії дітей-сиріт, так і соціальних сиріт, а відтак можемо стверджувати, що поняття соціального сирітства є відповідно вужчим за поняття сирітства в цілому.

Загальноприйнято вважати дітьми -сиротами дітей у віці до 18 років, у яких померли обоє або один із батьків. У той же час соціальні сироти – це діти, що мають біологічних батьків, але вони з певних причин не займаються вихованням дитини і не піклуються про неї. У цьому випадку турботу про дітей також бере на себе суспільство і держава [9]. Однак жоден державний заклад не може в повній мірі замінити дитині сім’ю. Ще з прадавніх часів люди усвідомлювали значущість сім’ї для всебічного розвитку дитини. Найпростіше визначення характеризує сім’ю як групу людей, що люблять один одного, або ж групу осіб, що мають загальних предків, або проживаючих разом [46].

Проте таке визначення не розкриває усіх сторін даного феномена. Більш докладне визначення пропонує енциклопедична література. Так, у „Філософському словнику” читаємо: «Сім’я – вид соціальної спільності, найважливіша форма організації особистого побуту, заснована на подружньому союзі і родинних зв’язках, тобто на багатобічних відносинах між чоловіком і дружиною, батьками і дітьми, братами і сестрами, що живуть разом і ведуть загальне господарство» [27].

Сім’ю можна розглядати як певну систему, якій притаманні деякі особливості. Зокрема, І.Козубовська та В.Керецман виділяють наступні:

- 1) це гомеостатична система, тобто стійкий баланс відносин у ній

має тенденцію до самовідновлення після порушень, викликаних змінами структури сім'ї (народженням дитини чи, навпаки, смертю одного із членів, хворобою), зовнішніми причинами тощо. Це зумовлює, з одного боку, рідкісну стійкість сім'ї, її здатність „заліковувати рани”. З іншого боку, це зумовлює труднощі впливу на сім'ю: наприклад, особи, що вилікувались від алкоголізму, іноді підштовхуються до рецидиву саме сімейним оточенням, яке звикло існувати в умовах перманентної алкогольної кризи і по-іншому жити не вміє;

2) це закрыта система. Її життя проходить поза нашими очима, воно приховано від спостереження. Тому висновки можна робити лише за другорядними ознаками, а істинна причина сімейної дисгармонії і усвідомлення її членами сім'ї можуть не співпадати. Або ж первинна проблема, яку вони усвідомлюють як тривожну і на підставі якої звертаються за допомогою, може бути тільки похідною від справжньої причини [35].

Слід наголосити на тому, що виховує не тільки і не стільки сам виховний процес, а ті щоденні, конкретні взаємини, під час яких дитина день за днем вбирає в себе і активно переосмислює людські цінності, орієнтації, способи поведінки, сутність ставлень до явищ життя і до себе самої. На думку ряду авторів, поряд з виховною, основна функція сім'ї – забезпечити базисне почуття безпеки, гарантуючи безпеку дитини при взаємодії з зовнішнім світом, освоєнні нових способів його дослідження і реагування [11].

В Законі України «Про освіту» в статтях 53 і 54 вказано на основні права і обов'язки батьків у вихованні дітей, зокрема, відзначено, що на батьків покладено однакову відповідальність за виховання і розвиток дитини [12].

Обов'язками батьків, зокрема, є наступні: постійно дбати про фізичне здоров'я і психічний стан дитини, створювати належні умови для

розвитку їх природних здібностей; поважати гідність дитини, виховувати працелюбність, почуття доброти, милосердя, шанобливе ставлення до Вітчизни, рідної мови, культури, сім'ї тощо. Однак, при відхиленні від виконання батьківських обов'язків, зловживанні батьківськими правами, жорстокому поводженні з дітьми, шкідливому впливі на дітей аморальною поведінкою, при наявності такого захворювання, як хронічний алкоголізм чи наркоманія, обоє батьків чи один з них у відповідності до закону позбавляються батьківських прав. Позбавлення батьківських прав переслідує кілька мір: уберегти здоров'я і психіку дитини і створити їй нормальні умови життя, покарати батьків за їхнє поводження. Батьки, позбавлені батьківських прав, втрачають усі права, засновані на факті споріднення з дитиною. Насамперед це право на виховання дітей, а також на проживання з ними, на захист їх прав і інтересів та інше. Як бачимо, виховання дітей в сім'ї не завжди носить успішний характер, що, в свою чергу, призводить до поширення соціального сирітства. Вчені називають багато причин виникнення соціального сирітства. Зважаючи на це, доцільною видається їх класифікація. Виходячи з того, що середовищем появи соціальних сиріт є сім'я, класифікацію причин виникнення соціального сирітства доцільно проводити за двома критеріями. До першої групи слід віднести фактори, що здійснюють зовнішній негативний вплив на сім'ю, а до другої – внутрішні негативні чинники, що можуть з'явитися в середовищі сім'ї, в тому числі і внаслідок впливу зовнішніх факторів. Зовнішні причини виникнення соціального сирітства обумовлені соціально-економічними умовами, що складаються в державі. Для них є характерними такі ознаки, як об'єктивність виникнення, залежність безпосередньо від держави. До таких причин слід віднести інфляцію, безробіття, економічну нестабільність, бідність, зростання злочинності, збройні конфлікти, злочинні акти тощо. Більше половини молодих сімей не мають окремого житла навіть через 10 років

подружнього життя, майже половина сімей проживає з батьками в незадовільних для виховання дітей житлових умовах. Сьогоднішні несприятливі соціально-економічні умови в Україні негативно впливають на стабільність навіть благополучних сімей. Прикладом цього являються дитяча безпритульність та діти заробітчан як види соціального сирітства. Слід зауважити, що виникнення сирітства як соціального явища зумовлене також порушенням законодавчого забезпечення прав дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування.

Законодавче вирішення проблем дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування, в Україні базується на положеннях статті 52 Конституції України, яка передбачає державне утримання та виховання цієї категорії дітей.

Основні положення щодо влаштування дітей, які за певних обставин не можуть виховуватися у власній родині (смерть батьків, позбавлення батьківських прав або засудження батьків, асоціальні умови виховання у рідній родині тощо), містяться у Сімейному Кодексі України. Стаття 61 цього Кодексу визначає права та зобов'язання батьків, які вони не можуть здійснювати в суперечності з інтересами дітей. Сімейний Кодекс України передбачає декілька форм утримання та виховання дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування: усиновлення (удочеріння), передача їх під опіку (піклування), на виховання в сім'ї громадян України та на повне державне утримання до навчально-виховних закладів [33].

Захист прав дітей, забезпечення їх повноцінного розвитку – проблема національного значення, яка повинна розглядатися і розв'язуватися в різних контекстах: історичному, соціологічному, культурологічному, демографічному, педагогічному, юридичному [17].

Значна кількість «дітей вулиці» не охоплені жодною формою опіки. Водночас у діяльності чинних закладів опіки та виховання

нагромадилася низка різнопланових проблем: фінансових, педагогічних, психологічних, управлінських, правових тощо. Все це вимагає істотних інновацій у системі організаційно-методичного забезпечення опіки над дітьми-сиротами не лише на макро-, а й на мікро рівнях їх соціалізації, посилення опікунсько-виховної діяльності соціальних інституцій, громадських і благодійних організацій

Провідні положення державної політики щодо захисту дітей-сиріт, ґрунтуються на засадах гуманізму й демократизму, переорієнтації державно-інтернатної системи на сімейні форми організації життя дітей, позбавлених батьківського піклування. Вони відображені в програмах і документах, а саме: Конвенція ООН про права дитини, Національній програмі „Діти України”, Національній доктрині розвитку освіти, Конституції України, Законах України „Про освіту”, „Про загальну середню освіту”, „Про дошкільну освіту”, „Про охорону дитинства”, „Про соціальну роботу з дітьми та молоддю”, „Про молодіжні та дитячі організації”. Їх дотримання загалом створює соціально-економічні, правові, медичні, психолого-педагогічні умови для розвитку і соціалізації дітей.

Висновки до першого розділу

Сирітство як соціальне явище існує ж, скільки й людське суспільство. Причинами соціального сирітства є зростання числа батьків, які позбавлені батьківських прав, зубожіння населення, зростання наркоманії та алкоголізму, збільшення кількості сімей, в яких відсутні умови для нормального виховання дітей.

В Україні переважаючою формою утримання дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, є усиновлення. Усиновлення є оформлене спеціальним юридичним актом прийняття в сім'ю неповнолітньої дитини на правах сина чи дочки. Законодавчо процедура усиновлення регламентується Кодексом про шлюб та сім'ю України і Порядком передачі дітей, які є громадянами України, на усиновлення громадянам України та іноземним громадянам і здійснення контролю за умовами проживання у сім'ях усиновителів.

Усиновлення здійснюється виключно в інтересах дитини, якщо єдиний або обидва її батьки: померли, невідомі, позбавлені батьківських прав, визнані в судовому порядку недієздатними, безвісно відсутніми чи оголошені померлими, дали згоду на усиновлення в письмовій формі, понад шість місяців не проживають разом з дитиною та без поважних причин не беруть участі в її вихованні та утриманні, не виявляють щодо дитини батьківської уваги і турботи. Підкинуті (залишені) діти можуть бути передані на усиновлення у разі наявності відповідного акту, складеного органами внутрішніх справ у встановленому порядку. Хворі діти можуть бути усиновлені, якщо за характером (перебігом) захворювання вони не потребують постійного (довічного) перебування і лікування в спеціалізованих лікувально-профілактичних закладах. Всі діти, пропонувані для удочеріння/усиновлення, повинні бути детально оглянуті всіма медичними фахівцями в цілях виключення відповідної профільної патології, зокрема оглянуті і обстежені генетиком. При цьому

повинні бути враховані всі відомі дані про дитину і її батьків.

Особливість прийомної сім'ї перед існуючими формами сімейного виховання дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, проявляється в забезпеченні соціального супроводу такої родини, яка передбачає надання допомоги соціальним працівником прийомній сім'ї на всіх етапах її функціонування. Соціальний працівник є довіреною особою прийомних батьків, надійним партнером у вирішенні щоденних проблем і питань.

Поряд із функцією підтримки прийомних батьків, прийомних дітей і родини в цілому соціальний супровід передбачає контроль за умовами розвитку і виховання дитини, виявлення недоліків і проблемних моментів. Але контроль з боку соціального працівника спрямований не тільки на висвітлення негараздів у прийомній родині, перше і основне його завдання - виявлення проблеми і вироблення методик та підходів, що допоможуть забезпечити нормальні умови розвитку прийомної дитини.

Досвід створення прийомних сімей в Україні засвідчує, що формування альтернативних форм опіки над дітьми-сиротами є закономірним явищем, що стимулюється вимогами розвитку нашого суспільства.

РОЗДІЛ 2

СУЧАСНИЙ СТАН ПРОБЛЕМИ УТРИМАННЯ ДІТЕЙ-СИРИТ ТА ДІТЕЙ,
ПОЗБАВЛЕНИХ БАТЬКІВСЬКОГО ПІКЛУВАННЯ**2.1. Зарубіжний та вітчизняний досвід соціальної роботи з дітьми-сиротами та дітьми, позбавлених батьківського піклування**

Досвід роботи з дітьми у різних країнах й загальні проблеми, що виникають у процесі підготовки дітей до виходу в соціум, ще раз підтверджують важливість та актуальність проблем дитинства. Це засвідчує "Консультативна зустріч "Навколишнє середовище і розвиток - насамперед турбота про дітей", організована з ініціативи ЮНІСЕФ Комітетом у справах дітей Східної і Центральної Європи (1995 рік).

У багатьох країнах розвинуті превентивні служби, які надають допомогу і батькам, і дітям у скрутній ситуації. Відрив від сім'ї застосовується лише у крайньому випадку, оскільки вважається, що дитина, позбавлена батьківського опікування і переведена в систему державної опіки, має набагато більше проблем у дорослому житті, ніж дитина, вихована у власній сім'ї, навіть не зовсім благополучній.

Таким чином, у багатьох країнах дитячі інтернатні заклади розглядаються як місця, де дітям надається активна терапія, де діти можуть перебувати і короткий, і тривалий час.

За рівнем розвитку системи прийомних сімей країни можна поділити на такі групи:

- країни, де прийомні сім'ї існують більше тридцяти років (Великобританія, Фінляндія, Нідерланди тощо);
- країни, де система прийомних сімей введена нещодавно (Угорщина, Румунія тощо);
- країни, де система прийомних сімей тільки розробляється або

планується розроблятися (Україна, Грузія, Болгарія, Польща тощо) [48].

Соціальна робота у США має давні традиції щодо програм догляду за дітьми. Для дітей, які мають відхилення у поведінці чи певні емоційні проблеми, існують заклади (дитячі будинки та притулки) кількох типів: лікувальні центри з цілодобовим перебуванням дитини, сімейні дитячі будинки, кризові та дитячі психіатричні центри, профілакторії тощо.

Усиновлення чи передача дитини у спеціальний дитячий заклад відбувається лише тоді, коли було вичерпано усі можливості щодо збереження родини (Закон "Про сприяння в усиновленні та соціальному забезпеченні дітей", 1980 рік). Відповідно до означеного Закону стосовно дітей, яких потрібно відгородити від впливу сім'ї, передбачені необхідні зусилля, щоб попередити передачу дитини у дитячий заклад, навіть здійснюється судовий нагляд до моменту передачі дитини, а батькам надається можливість виправити ситуацію. Передбачається проведення перепису усіх дітей, що перебувають у системі державного виховання, й надання спеціальних субсидій для осіб, які усиновляють дітей з "особливими потребами". Для досягнення цієї мети на загальнодержавному рівні створюється інформаційна мережа, методики спостереження за кожним окремим випадком, юридичний контроль за передачею дитини у спеціальний заклад, розробляються програми, орієнтовані на родину, засновуються профілактичні й загальнодержавні служби з соціального забезпечення дітей.

Служби соціального забезпечення дітей США орієнтовані на конкретні групи населення. Ліга соціального забезпечення дітей Америки є сукупністю дитячих соціальних служб. Найпоширеніший вид послуг – патронаж сім'ї.

Усі послуги зазначених служб можна згрупувати за певними ознаками. Так, служби підтримки дітей та сімей охоплюють патронажні

21

послуги, сімейну терапію, просвітницьку діяльність у сфері сімейного життя. Добровільні служби допомоги родинам та районні центри психічної корекції надають допомогу сім'ям, які мають проблеми у стосунках між батьками та дітьми, консультують з психолого-педагогічних та медичних питань. Останнім часом служби соціального забезпечення основну увагу приділяють питанням нормального перебування дитини у родині, забезпечення їй належної турботи. Перевага надається усиновленню та домашнім дитячим групам, що дозволяє зменшити кількість дітей, які виховуються у дитячих будинках та притулках [15].

У деяких країнах Європи існує низка постанов у сфері шкільного та соціального законодавства, які визначають родину як соціальний інститут, що виконує важливі біологічні, економічні та соціально-політичні функції.

В Австрії було розроблено нову модель соціальної служби, однією з функцій якої було створення спеціальних притулків, де працівники соціальної служби, зустрічаючись з дітьми-втікачами, найчастіше позитивно розв'язують конфліктні ситуації, а на особливу увагу заслуговує проект "Допомога у критичних ситуаціях матерям, які мають немовлят та маленьких дітей". Цей проект передбачає надання за невелику плату квартири чи місця у гуртожитку у випадку кризової ситуації (розлучення, родинні конфлікти тощо).

Особливе місце у виховній роботі посідає «Сімейний центр Юліуса Тандера», який об'єднує різноманітні служби та консультації. Серед них відділ сімейної опіки, дитяча психологічна станція, соціально-педагогічна експертиза та спеціальна педагогічна амбулаторія; служба психологічної допомоги; інститут соціальної терапії; віденський дитячий телефон; спеціалізований дитячий будинок тощо [41].

В Австрії постійно удосконалюється діяльність опікунських закладів. У цій країні добре налагоджена система усиновлення. Центр психологічної

адаптації передбачає можливість передачі дітей, які усиновляються, батькам-опікунам відразу після народження без проміжного перебування у дитячому будинку.

Давні традиції має розгалужена мережа соціальних служб Великобританії. Соціально-педагогічні функції даних служб, спрямовані на захист інтересів та допомогу різним категоріям громадян: дітям, підліткам, пенсіонерам, інвалідам, хворим тощо, а також родинам, які потребують психологічної чи матеріальної допомоги.

У Великобританії є три типи організацій, які надають соціальні послуги: державні, або урядові; підприємницькі, або за приватною ініціативою; неприбуткові, в її тому числі волонтерський рух. Діяльність їх координована, як правило, проведенням конференцій, в яких беруть участь численні установи.

Існують багатoproфільні центри, які надають допомогу дітям, підліткам та їхнім батькам. Подібні центри виступають "лінійними" структурами соціальних служб. Наприклад, центр, що спеціалізується на допомозі підліткам, котрі мають ускладнення в спілкуванні з дорослими; центри, орієнтовані лише на допомогу родині; центри, які надають допомогу підліткам, схильним до алкоголю та наркотиків. "Лінійні" структури надають психотерапевтичну допомогу, забезпечують соціальний захист відвідувачів центра, підтримують зв'язок з юридичними службами, організаціями охорони здоров'я, службами соціального забезпечення тощо.

Соціальний захист дитини складається з впливу на умови та оточення, де вона росте, а також із надання підтримки її вихователям. За практичне здійснення захисту у Великобританії відповідають місцеві органи влади - соціальні служби. Разом із наданням загально-побутових послуг (догляд за дітьми в денний час, обслуговування вдома тощо) вони підтримують дитину й сім'ю індивідуально.

23

Головний принцип надання соціальної допомоги дітям у Великобританії - це сприйняття дитини як частини сім'ї. Тут діє система судів, які мають право винести рішення про обов'язкове відвідування батьками та дітьми відповідних центрів або про закріплення за сім'єю (йдеться про проблемні сім'ї, де є ризики для дітей) соціального працівника. Завдання такого працівника полягає в тому, щоб надати батькам кваліфіковану методичну допомогу щодо корекції недоліків виховання [39].

На особливу увагу заслуговує функціонування прийомних сімей у Великобританії та діяльність соціальних служб щодо їх підтримки.

Прийомна (фостерна) сім'я у Великобританії - це сім'я або окрема особа, котра взяла на утримання й виховання дитину, позбавлену батьківського піклування, чи сироту. Незалежно від кількості власних дітей вона має право взяти одну, дві чи три дитини, але не більше.

Довготермінова прийомна сім'я бере дитину на утримання з моменту вилучення її з проблемної родини й до того часу, коли та стає дорослою. Місцеві органи влади виплачують їй певну суму грошей - трохи більше, ніж витрачає середня сім'я на утримання дитини, проте ці гроші не можна розглядати як винагороду. Інститут прийомної сім'ї розрахований на людей, котрі хочуть допомогти дітям, а не отримати від цього матеріальний зиск.

У випадку, коли не вдається знайти прийомної сім'ї (як правило, це пов'язано з віком або складною поведінкою дитини), її направляють у дитячий будинок. У звичайному такому закладі одночасно перебуває від 6 до 20 дітей. Дитячі будинки створюються з урахуванням того, що діти довго не будуть затримуватись у них. Соціальний працівник розробляє персональний план, в якому встановлює, коли дитину направити у фостерну чи повернути в рідну сім'ю, якщо та готова її прийняти.

Дитячі будинки розраховані на те, щоб утримувати дитину в період

найгостріших криз, наприклад, коли вона втекла з дому, знаходиться у конфлікті або зазнає насильства та жорстокого поводження із боку батьків, коли батьки загинули і її нікому доглядати. Ці заклади розташовані неподалік від місця проживання рідної сім'ї-не більше, ніж за півгодини їзди. Отже, дитина може продовжувати навчатися в тій самій школі, відвідувати родичів та друзів.

Дитячі будинки, в яких діти залишаються на довгострокове утримання зазвичай розраховані на дітей старшого віку. Це пов'язано з тим, що прийомні батьки, як правило, бажають брати на виховання дітей молодшого віку. Важко знайти сім'ю, яка візьме на виховання підлітка, який вже сформувався як особистість, має свої погляди, звички [5].

Існує й такий тип дитячих установ - будинки безпеки. Ці установи утримують дітей у "закритому" стані, тобто діти не мають права їх залишати. У такі будинки направляються діти, які становлять загрозу для себе або інших людей. Наприклад, дитина, котра втікає з дому настільки часто, що це становить загрозу для її життя, або ж дитина чи підліток, які скоїли багато правопорушень. У будинках безпеки утримуються діти, від яких необхідно захистити оточуючих або котрих необхідно захистити самих від себе. У цих будинках діти та підлітки не утримуються тривалий час, їх туди направляють на короткий термін. Робота працівників такого будинку спрямована на те, щоб привести дитину у відповідний стан, коли її можна помістити у нормальний дитячий будинок.

Для направлення дитини до будинку безпеки необхідне рішення суду. Допускаються випадки, вони окреслені законодавством, коли дитину направляють до такої установи за рішенням місцевої соціальної служби, без постанови суду. Для того, щоб дитина молодша 10 років потрапила до будинку безпеки, потрібні досить вагомі підстави.

Ще один тип інституту утримання дітей - колонії. У них утримуються підлітки віком від 14 до 19 років. Умови утримання у колонії

більш “казенні”, ніж у інших місцях. Утримання дитини такої установи розглядається вже не як піклування, а як покарання. Не можна направити до колонії підлітка без рішення суду, і така форма утримання дітей розглядається, як кара за злочин.

Школа-інтернат має два значення у Великобританії. Це заклад, у якому утримуються діти, які через певні вади не можуть відвідувати звичайну школу та знаходяться поза власною сім'єю. Також існують школи-інтернати для дітей багатих батьків, які відправляють дітей до інтернату, щоб ті отримали там високий рівень освіти та виховання. Навіть у таких школах, на думку англійських соціальних працівників, діти почувають себе не завжди щасливими, тому що вони знаходяться поза власною сім'єю.

Існує ще одна форма піклування про дитину - усиновлення. Така форма піклування виводить дитину з системи державного піклування. Як і в Україні, у Великобританії, як правило, усиновляють немовлят або зовсім маленьких дітей, які не мають можливості в подальшому повернутися у власну сім'ю.

Різниця між усиновленням та прийомною сім'єю у тому, що батьки, які усиновили дитину, отримують на неї батьківські права. При цьому біологічні батьки повністю втрачають такі свої права на неї. Дитина стає частиною нової сім'ї; і сім'я не отримує гроші на її догляд та виховання. Частіше за все дітей усиновляють сім'ї, які через певні обставини не можуть мати власних дітей.

Англійське законодавство, що регулює роботу соціального працівника з проблемними сім'ями, основну увагу приділяє можливості залишити дитину у сім'ї, або, на крайній випадок направити її до родичів [40]. На особливу увагу заслуговує діяльність Національної асоціації прийомних сімей Великобританії та Бірмінгемської асоціації прийомних сімей. Це громадське об'єднання. У Національну асоціацію входить 23

тисячі сімей із 27 тисяч, існуючих у країні. Загалом у прийомних сім'ях виховують 40 тисяч дітей.

Мета Національної асоціації - гарантування якісного догляду й виховання дітей у прийомних сім'ях. Фінансування її діяльності відбувається за рахунок членських внесків. На замовлення та кошти органів влади вона проводить тренінги для юристів, потенційних прийомних батьків, соціальних працівників та ін.

В Угорщині заходи щодо охорони дитинства й виховання дітей здійснюються з раннього віку. Діяльність з питань захисту прав неповнолітніх регулює “Закон про охорону дитинства і відносин між батьками і дітьми”. Серед заходів, спрямованих на поліпшення виховання дітей, що живуть у неповних сім'ях, заслуговує на особливу увагу створення в містах мережі невеликих “сімейних” дитячих будинків для тих дітей, які були практично покинуті батьками, тобто для соціальних сиріт.

У Швейцарії за надання соціальної державної допомоги несе відповідальність громада. Усі соціальні служби керуються принципом “мінімального втручання держави”. До системи соціального захисту належать приватні соціальні служби, церковні, а також общинні, що безпосередньо належать до кантону (країна розділена на 26 кантонів і кожний з них має власне законодавство) [12].

Існують центри соціальної допомоги в сфері судочинства, де роз'яснюють чинні правові акти щодо прав і обов'язків неповнолітніх. У різних частинах Швейцарії поширені й активно діють з 50-х років центри соціально-культурної анімації, які покликані організовувати вільний час дітей і підлітків.

Цікавий досвід накопичений Маннергеймською Лігою захисту дітей. У Фінляндії вона існує більш, ніж 80 років. Основна її функція – захист прав дітей і інтересів родини [31]. Особлива увага приділяється

профілактиці різного роду відхилень.

Соціальна політика Голландії базується на принципах рівності, унікальності й поваги до груп людей і окремих особистостей [9]. Домінує в організації діяльності соціальних установ Голландії принцип соціальної підтримки, для якого характерне те, що державна допомога надається лише після того, як вичерпано усі можливості громадських організацій. За останні роки соціальна служба Голландії дещо трансформувалася, бо було розроблено нову систему соціального захисту. Почала реалізовуватися концепція соціальних інновацій, зміст якої ґрунтується на спільних діях уряду, організації місцевого самоврядування і громадськості.

Соціальна система у Німеччині ґрунтується на принципі: кожен громадянин зобов'язаний чинити в дусі соціальної солідарності, здійснювати індивідуальну і колективну самопомогу. Особливою формою колективної солідарності є комуна. У випадку, коли людина не може допомогти собі сама, спочатку варто шукати допомоги в його родині, серед сусідів, груп самопомоги і добровільних благодійних організацій і лише в крайньому випадку задіяти державу. Система соціального захисту ґрунтується на трьох пунктах: соціальне страхування, соціальна допомога і соціальна рівність, добродійність.

Основний напрямок роботи з надання допомоги дітям-сиротам ґрунтується на створенні різного типу сімейних дитячих будинків і обов'язковому перегляді існуючих соціально-педагогічних позицій стосовно їхніх виховних можливостей [13].

Отже, проблеми охорони прав дитини і соціальної адаптації дітей мають дещо відмінні шляхи реалізації в різних країнах (Австрії, Великобританії, Німеччині, США, Японії тощо). Проте простежуються загальні тенденції і єдині принципи у сфері охорони і захисту прав дітей, які потрапили в складні життєві ситуації. Це такі тенденції, як:

- гуманізація системи профілактики і попередження правопорушень,

- перевагаї охоронно-захисних заходів щодо покарання й примусу;
- професіоналізація виховної, профілактичної та охоронно-захисної діяльності, уведення спеціальних посад соціальних педагогів, соціальних працівників, практичних психологів з сімейного виховання;
 - створення мережі спеціальних структур, покликаних допомагати родині, школі, дітям, підліткам, юнацтву;
 - функціонування психологічних служб, консультацій, телефонів довіри, соціальних притулків для дітей, які потрапили в критичну ситуацію;
 - психологізація виховної, профілактичної й охоронно-захисної діяльності, посилення ролі медико-психологічної допомоги і підтримки;
 - корекція поведінки дітей та підлітків, які мають певні відхилення, а також реабілітація дезадаптованих неповнолітніх;
 - надання соціально-правової, психолого-педагогічної допомоги і підтримки родині як головному інституту соціалізації;
 - організація спеціальної роботи з оздоровлення умов сімейного виховання в родинях, що належать до групи соціального ризику [22].

Далі, що стосується нашої держави. Законодавчу базу щодо вирішення в Україні проблем дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування, складають: Конституція України. Сімейний кодекс України. Закон України "Про охорону дитинства". Закон України "Про забезпечення організаційно-правових умов соціального захисту дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування". Конвенція ООН «Про права дитини». Постанова Кабінету Міністрів України від 24 вересня 2008 року № 866 "Про затвердження Порядку провадження органами опіки та піклування діяльності, пов'язаної із захистом прав дитини". Постанова Кабінету Міністрів України від 25 серпня 2005 року № 823 "Про затвердження Порядку надання одноразової допомоги дітям-сиротам і дітям, позбавленим батьківського піклування, після досягнення

18-річного віку". Постанова Кабінету Міністрів України від 5 квітня 1994 року № 226 № "Про поліпшення виховання, навчання, соціального захисту та матеріального забезпечення дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування". Наказ Міністерства соціальної політики України від 28 грудня 2015 року № 1256 "Про ведення банку даних про дітей-сиріт, дітей, позбавлених батьківського піклування, і сім'ї потенційних усиновлювачів, опікунів, піклувальників, прийомних батьків, батьків-вихователів".

Утримання та виховання дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, покладається на державу. Держава заохочує і підтримує благодійницьку діяльність щодо дітей.

Цивільний та Житловий кодекси України регулюють деякі майнові інтереси дітей, їх правонаступництво, а також питання дієздатності та правоздатності. Норми Кримінального та Адміністративного кодексів України визначають підстави кримінальної чи адміністративної відповідальності за правопорушення та злочини стосовно дітей [3].

В Україні здійснюється централізований облік дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування. Законодавчо визначено обов'язок керівників закладів, де перебувають або виховуються такі діти, щодо надання інформації про вихованців, які залишилися без піклування батьків, до місцевих органів з опіки та піклування з метою усиновлення даної категорії дітей, передачі їх під опіку чи на виховання у сім'ї громадян [35].

Окрему групу дітей-сиріт становлять діти, від яких батьки відмовились ще в пологових будинках, або, народивши, покинули чи "підкинули" дитину будь-кому або залишили будь-де. Нерідко такі факти, на думку спеціалістів, спричинені соціально-фізіологічною незрілістю матері, що народжує дитину, легковажним ставленням до вагітності та її наслідків, намаганням приховати від близьких факт народження дитини, а

30

іноді й глибоким порушенням стану психіки та світосприйняття тощо. Однак найчастіше це пов'язано все ж таки з асоціальною поведінкою матері. Перерахувати всі можливі причини важко, оскільки вони є надто чисельними. В багатьох випадках відмова від дитини у заявах на ім'я головного лікаря пологового будинку чи відділення, де дитина народжена, пояснюється поганим матеріальним становищем породіллі та її сім'ї. Часто відмовляються від вочевидь хворої новонародженої дитини.

Стаття 101-1 Кодексу встановлює: "діти, від яких відмовились батьки в пологовому будинку, можуть бути усиновлені за наявності письмової ЗГОДИ батьків на усиновлення після досягнення ними двомісячного віку".

Виявлення дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківської опіки, а також неповнолітніх, які перебувають у неблагополучних умовах життя, є одним із основних завдань і обов'язків органів опіки та піклування. Стаття 134 Кодексу про шлюб та сім'ю України та стаття 24 Закону України "Про охорону дитинства" поширюють такий обов'язок на всіх громадян. Вони встановлюють, що заклади та особи, яким стане відомо про неповнолітніх сиріт та тих, хто залишився без батьківського піклування, або про зловживання батьківськими правами, зобов'язані СПОВІСТИТИ про це органи опіки та піклування за фактичним місцезнаходженням осіб, які підлягають опіці та піклуванню. У свою чергу органи опіки та піклування це завдання повинні виконувати в координації з іншими зацікавленими органами та службами, тобто кримінальною міліцією у справах неповнолітніх, службою у справах неповнолітніх, закладами освіти, охорони здоров'я, житлово - комунальними органами тощо (рис 1.2.).

Нині завдяки появі кримінальної міліції у справах неповнолітніх серйозних змін зазнає і ситуація з профілактичною роботою серед неповнолітніх. Школа та органи освіти фактично відійшли від роботи із неблагополучними сім'ями, зокрема щодо оздоровлення мікроклімату

даної категорії сімей, збору та підготовці матеріалів на відібрання дитини у батьків, які зловживають батьківськими правами, та позбавлення їх батьківських прав.

Послабили свої функції у цьому відношенні і дільничні інспектори районних відділів внутрішніх справ. Кримінальна міліція у справах неповнолітніх основну увагу зосереджує на роботі з дітьми та підлітками, які вже скоїли правопорушення, злочини, тобто на фактах протиправної діяльності, а повноваження щодо виявлення функціонально неспроможних сімей перекладено на служби у справах неповнолітніх [11].

Усиновлення є найбільш прийнятною і сприятливою формою виховання дітей, залишених без піклування батьків, за якої дитина в правовому відношенні повністю прирівнюється до рідних дітей, набуває в особі усиновителів батьків та сім'ю [49].

Іншою формою влаштування дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, є передача їх під опіку, піклування. Це одна з найбільш вдалий для розвитку та виховання дитини форм влаштування через те, що дитина проживає у сім'ї, ходить у звичайний дитячий дошкільний заклад, загальноосвітню школу, знає свій родовід. Вона оточена турботою та увагою близьких людей.

За правилами, перебування дитини у лікувальному закладі не може бути довшим, ніж один-два тижні. Однак за цей термін неможливо зібрати усіх документів про неї і про її батьків, тому дитина може досить довго (до 3 місяців, а інколи до року) перебувати у лікувальному закладі. Тривале перебування дитини у лікарні може негативно вплинути на стан її здоров'я, вона наражається на ризик бути інфікованою від хворих дітей, умови утримання та раціон харчування не відповідають потребам дитини, а про виховання в таких умовах і говорити зайве [20].

При неможливості передати дитину у сім'ю опікунів, під тимчасову опіку, її необхідно направити у дитячий притулок. Існування таких

притулків необхідне, і це доведено практикою. Дитина туди може бути направлена органами опіки, піклування, органами внутрішніх справ і просто доставлена громадянами, якщо перебувала на вулиці чи будь-де без піклування дорослих. Дуже важливо, коли б кожна дитина знала, що у випадку, якщо з нею станеться лихо, у будь-який час можна прийти до притулку, де її нагодують, нададуть необхідну медичну допомогу, поставляться до неї з турботою, добротою та увагою.

Дитина може перебувати у притулку до трьох місяців, тобто увесь "перехідний період" до направлення до дитячої установи. У притулку повинен бути обов'язково лікар, медична сестра, а також психолог [10].

Досвід створення прийомних сімей в Україні засвідчує, що розвиток та підтримка альтернативних форм опіки над дітьми -сиротами є закономірним явищем, що стимулюється вимогами розвитку нашого суспільства [19].

2.2. Приймна сім'я та сімейний дитячий будинок як альтернативна форма виховання дітей-сиріт

Приймна сім'я – це форма родинного виховання дітей сиріт і дітей, позбавлених батьківської опіки; це така сім'я, яка замінила їй рідну і взяла на себе відповідальність та обов'язок виростити і виховати дитину; це сім'я, яка добровільно взяла із закладів від 1 до 4 дітей сиріт та дітей, позбавлених батьківської опіки, на спільне проживання. Загальна кількість дітей у такій сім'ї, враховуючи рідних і прийомних, не повинна перевищувати 5 осіб.

У світі розрізняють різні види прийомних сімей: довготермінова (коли дитина ввійшла в сім'ю і лишається там до досягнення повноліття); середньотермінова (коли дитина знаходиться у прийомній сім'ї, поки не зміняться на краще тимчасово погіршені обставини); короткотермінова

(в екстрених випадках, коли дитину вилучили з неблагополучної сім'ї, вулиці, доки вона не звикне до нормальних умов і поки не вирішиться її подальша доля та не покращиться стосунки з рідною сім'єю, не зміняться умови життя); *вихідного дня* (коли дитина приходить на вихідні у сімейне оточення); *денні* (коли дитина приходить у сім'ю, де є догляд, виховання і піклування протягом дня, якщо рідна сім'я цього забезпечити не в змозі, в разі коли батьки працюють, а дитина потребує особливої уваги). В Україні поки що створено тільки довготермінові сім'ї, хоча сім'ї вихідного дня часто здійснювали вихователі дитячих будинків.

За даними Національної соціальної сервісної служби, 2021 році над 33 598 дітьми було встановлено опіку чи піклування. У 2022 році ця цифра зросла на 6622 – загальна кількість дітей під опікою та піклуванням сягнула 40 220. А за I квартал 2023 року 29 847 дітей отримали офіційного опікуна або піклувальника. Такі цифри вказують на те, що показники встановлення опіки зростають, а отже кількість дітей, які з тих чи інших причин втратили батьківське піклування, збільшилася [30].

Однією з альтернативних форм виховання дітей -сиріт і дітей, позбавлених батьківської опіки є прийомні сім'ї та дитячі будинки сімейного типу.

Дитячий будинок сімейного типу розрахований на виховання від п'яти до 10 дітей. Дитина здобуває навички міжособистісних взаємин, засвоює позитивні приклади поведінки дорослих, спілкування із соціальним оточенням, розвиває прагнення до самовдосконалення.

Однак, у діяльності дитячих будинків сімейного типу проблемними залишаються: матеріально-технічне і фінансове забезпечення дитячих будинків сімейного типу, що покладено на місцеві органи виконавчої влади; не урегульоване питання поліпшення житлових умов родини у випадку поповнення її вихованцями; не завжди відповідально

здійснюється добір і підготовка батьків-вихователів; не врегульовано питання забезпечення житлом вихованців [12].

Прийомна родина виховує від одного до чотирьох сиріт на своїй власній житловій площі. Переважна більшість прийомних батьків мають своїх власних дітей. Тому прийомні діти з перших хвилин проживання на прикладі прийомних батьків і їхніх дітей навчаються будувати свої взаємини як з дорослими, так і з іншими дітьми.

Дитячі будинки сімейного типу вирішують декілька завдань, які стоять на заваді поширення практики усиновлення:

1. Можливість поєднання в межах такої форми братів і сестер різних вікових груп;
2. Зростання і виховання в родинному оточенні категорій дітей віком від 10 років до 18 років поза межами закритого інтернатного закладу.

Перешкоди на шляху створення дитячих будинків сімейного типу та прийомних сімей:

- адміністративні перешкоди, відсутність дозволу для оформлення прийомної сім'ї;
- затягування часу щодо вирішення питання з житлом;
- не готовність місцевої влади до створення прийомної сім'ї (відсутність відповідних юридичних документів);
- неточності та неповноти документації на дітей, які плануються взяти в прийомну сім'ю;
- проблема не достатньої забезпеченості кваліфікованими спеціалістами, що здатні проводити соціальний супровід прийомних сімей та дитячих сімейних будинків у регіонах. Міжнародна практика засвідчує, що для ефективного супроводження соціальний працівник повинен працювати не більше чим з 10 родинами.

Фактично на сучасному етапі в українському суспільстві відбуваються поступові зміни у більш позитивному сприйнятті

усиновлення та піклування за сиротами. У вирішенні цього завдання державна політика йде правильним шляхом. Забезпечення матеріальної стабільності сім'ї та надання фінансової допомоги з боку держави є вагомими стимулами для розвитку сімейних форм виховання сиріт. Але постає нова проблема - забезпечення якості у вихованні і опіки [6].

Вирішення проблеми сирітства з кожним роком стає все актуальнішою для Українців. Це явище може бути подолано за допомогою влаштування дітей в сім'ї, створенню сімейного середовища шляхом знайдення батьків, надання їм умов для всебічного повноцінного розвитку.

Питаннями соціального захисту дітей-сиріт та дітей, які залишилися без піклування батьків, займаються різні державні органи, однак аналіз результатів їх діяльності свідчить, що для повного забезпечення всіх норм законів з охорони дитинства та для виконання всіх програм є недостатнім рівень фінансування, залишається малою кількість фахівців в галузі сімейної психології та педагогіки, спеціалістів з охорони дитинства, наукової літератури з проблем сирітства та єдиної програми, яка поєднає в собі і визначить найкращу форму влаштування дітей.

Із загальної кількості вихованців державних дитячих закладів лише незначний відсоток дітей, батьки яких загинули чи померли, більшість дітей соціальні сироти при живих батьках. Серед дітей, які сьогодні можуть бути усиновлені, саме діти з асоціальних сімей, які мають відхилення у стані здоров'я, затримки фізичного та розумового розвитку. Такі діти потребують спеціального підходу в питаннях реабілітації, виховання, оздоровлення, тощо [24].

Стаття 1 Закону України «Про забезпечення організаційно-правових умов соціального захисту дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування» вказує на види статусів для дітей, які з тих чи інших причин залишилися без батьків. У цій статті будуть розглянуті три статуси:

- діти-сироти, в яких померли чи загинули батьки;
- діти, позбавлені батьківського піклування, які залишилися без піклування батьків з різних обставин (позбавлення батьківських прав, визнання батьків безвісти зниклими тощо);
- особи з-поміж дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування. Це особи віком від 18 до 23 років, в яких до повноліття померли батьки або ті, які мали статус дитини, позбавленої батьківського піклування.

Пільги дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, передбачені багатьма законами. Окрім вже згаданого Закону «Про забезпечення організаційно-правових умов соціального захисту дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування», існує ще ціла низка. Передусім Конституція України, Сімейний кодекс України, Цивільний кодекс України, Закон України «Про охорону дитинства» тощо. Кожен з них визначає певні пільги та соціальні гарантії для дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування. Дітям-сиротам та дітям, позбавленим батьківського піклування, а також особам з їхнього числа гарантується повне державне забезпечення. Це стосується до кожної зі сфер загальних потреб дітей без батьків.

Насамперед це стосується навчання. Діти-сироти та діти, позбавлені батьківських прав вступають після школи у вищі навчальні заклади за квотою на бюджет. Окрім того, щомісяця вони повинні бути забезпечені гуртожитком та щомісячною соціальною стипендією. У період літніх канікул особам із-поміж дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування теж виплачується щомісячна соціальна стипендія. Щорічно вищий навчальний заклад повинен виплачувати особам із-поміж дітей-сиріт грошову допомогу на придбання навчальної літератури у розмірі трьох соціальних стипендій. Ці гроші студент має отримати впродовж 3 днів з 30 дня початку навчання. Але тут треба знати одну важливу річ: ця виплата

проводиться тільки тим, хто на повному державному забезпеченні. Якщо студент перебуває на момент навчання ще під опікою, він не отримає цих коштів. Тільки після того, як особа досягає 18 років і опіка припиняється, навчальний заклад зможе виплатити ці гроші.

Не менш важливою є і пільга, яка передбачає забезпечення дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, житлом. Це право закріплене у ст. 33 Закону України «Про забезпечення організаційно-правових умов соціального захисту дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування». Діти-сироти та діти, позбавлені батьківського піклування мають право зараховуватися наї соціальний квартирний облік за місцем їхнього проживання, якщо вони не мають власного житла. До того ж особи з-поміж дітей-сиріт після досягнення 23 років не втрачають права на позачергове отримання житлового приміщення за умови, якщо вони стали на облік до 23 років. Дуже важливим є те, що держава повинна надавати житло із належними санітарними та технічними вимогами, тобто приміщення має бути придатним для проживання.

За потреби, то після того, як особи з-поміж дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, випускаються в вищих навчальних закладів, держава допомагає із працевлаштуванням. Для цього вона має забезпечити гарантоване працевлаштування та надати перше робоче місце.

Діти, які втратили одного з батьків, можуть отримувати пенсію по втраті годувальника. Ці кошти виплачуються одному з батьків або законному представнику дитини. Також цю допомогу діти мають змогу отримувати до 23 -х, тобто поки вони не закінчать навчання у вищих навчальних закладах.

Діти, які навчаються у школах, професійно-технічних училищах та вищих навчальних закладах у денній формі (включно з періодом між закінченням одного навчального закладу та вступом до іншого, або

періодом між завершенням навчання на одному освітньому рівні та продовженням навчання на іншому, якщо цей період не перевищує 4 місяці), отримують державну соціальну допомогу до закінчення навчального закладу, але не пізніше, ніж до 23-х років. Дітям-сиротам ця допомога надається до досягнення 23-х років, незалежно від того, чи навчаються вони, чи ні. Державна соціальна допомога на дітей померлого годувальника надається з моменту звернення. Якщо звернення про допомогу надійшло протягом 12 місяців з дня смерті годувальника, то допомога виплачується з дня, що настає за днем смерті.

Розмір допомоги визначається на основі розміру прожиткового мінімуму для осіб, які втратили працездатність. З 01.01.2023 вона становить: на одну дитину – 100% (2093,00 грн); на двох дітей – 120% (2511,60 грн); на трьох і більше дітей – 150% (3139,50 грн).

2.3. Результати емпіричного дослідження

Програма дослідження.

Об'єкт дослідження – усиновлення як технологія соціальної роботи.

Предмет дослідження – готовність сімей до усиновлення дітей -сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування.

Мета дослідження – емпірично дослідити готовність сімейних пар до усиновлення дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування.

Гіпотеза дослідження базується на припущенні, що готовність прийомних батьків до усиновлення дітей-сиріт прямо залежить від наявності у них власних дітей, самого бажання усиновити чужу дитину та покращення умов проведення процедури усиновлення.

Вибірка дослідження. Загалом у дослідженні взяли участь 30 сімейних пар. Віком респонденти були від 18 до 45 років, середній вік становить 27 років.

Метод дослідження: специфіка та особлива значимість предмета дослідження сприяла застосуванню соціологічних методів, зокрема анкетування.

Емпірична дослідницька робота з готовності сімейних пар до усиновлення дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування була проведена на базі Полтавського міського ЦСССДМ.

За допомогою розробленої анкети була визначена готовність сімейних пар до усиновлення дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування.

Так як цільова група складалася із сімейних пар, то відповіді на питання Чи є у Вас власні діти? Як у чоловіків так і у жінок однакові. А саме „так” відповіли 54 %, з яких 27% чоловіки та 27% жінки, „ні” відповіли 46%, з яких 23% чоловіки та 23% жінки (рис. 2.1.).

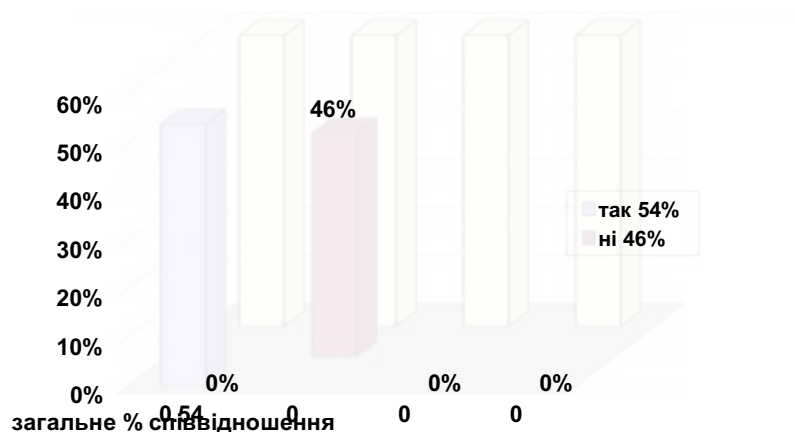

Рис. 2.1. Розподіл відповідей на запитання „Чи є у вас власні діти?”

На питання „Чи хотіли б Ви усиновити дитину-сироту?” , більшість респондентів обрали варіант „Ні” (рис. 2.2.).

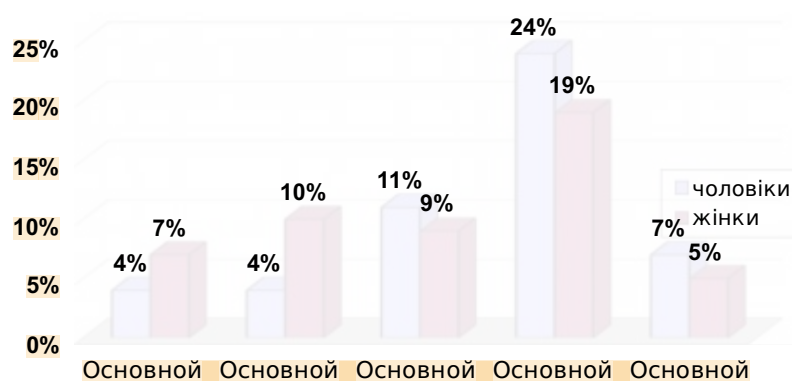

Рис. 2.2. Розподіл відповідей на запитання „Чи хотіли б Ви

усиновити дитину-сироту?”

Умовні позначення:

1 – так;

2 – скоріше так;

3 – скоріше ні;

4 – ні;

5 – важко сказати

Більшість опитаних сімей не обговорювали питання усиновлення дитини (рис 2.3.).

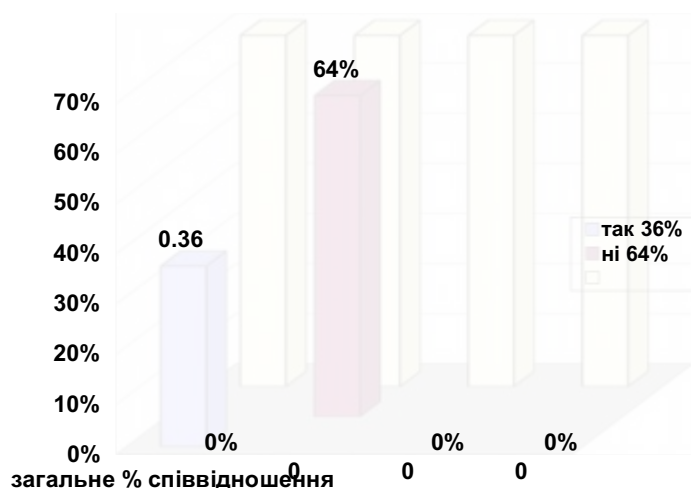

Рис. 2.3. Розподіл відповідей на запитання ”Чи обговорювали Ви з чоловіком (дружиною) питання усиновлення дитини-сироти?”

На запитання „Що потрібно для того щоб Ви усиновили дитину” більшість сімейних пар виділили два варіанти „підвищення матеріального забезпечення” (34%), „достойний рівень оплати такої діяльності” (20 %) (рис. 3.4.).

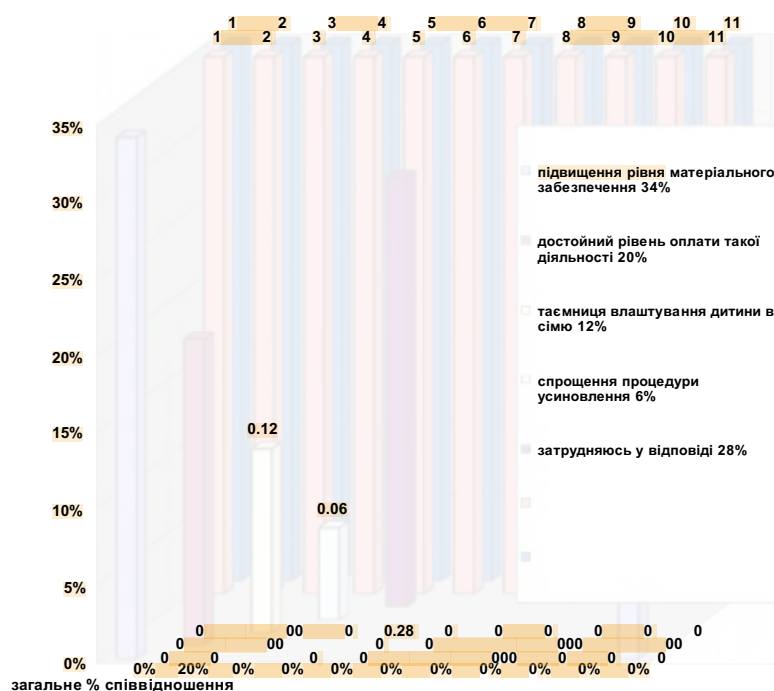

Рис. 2.4. Розподіл відповідей на запитання "Чи обговорювали Ви з чоловіком (дружиною) питання усиновлення дитини -сироти?"

Щодо питання: „Чи є у колі Ваших знайомих сім'ї які усиновили дитину сироту?” більшість сімей відповіли „так” (рис. 2.5.).

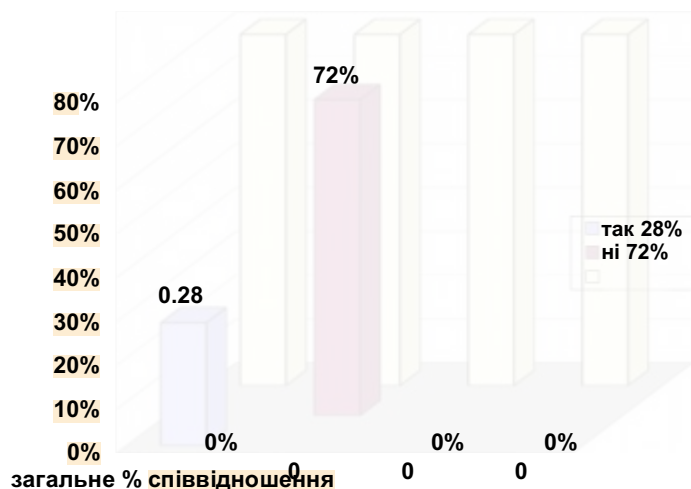

Рис. 2.5. Розподіл відповідей на запитання „Чи є у колі Ваших знайомих сім'ї які усиновили дитину-сироту?“

На питання: „Як Ви вважаєте чи існують люди які усиновляють дітей-сиріт або дітей, позбавлених батьківського піклування в корисливих цілях?“ більшість сімей відповіли „важко сказати“ (рис. 2.6.).

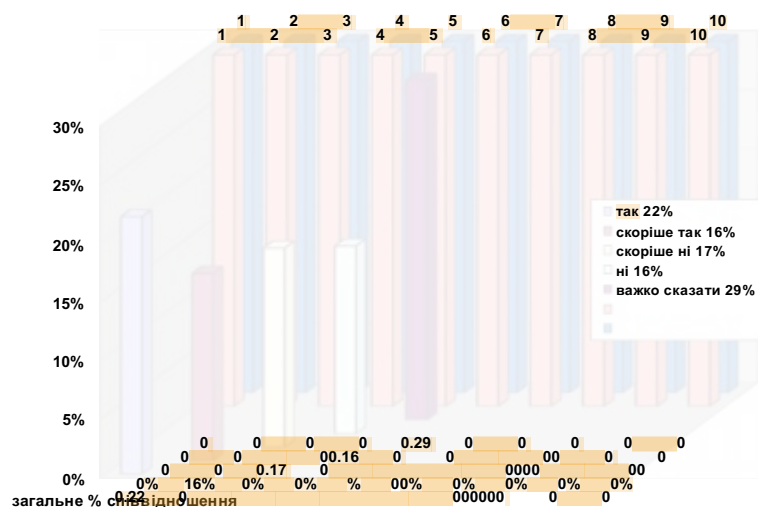

Рис. 2.6. Розподіл відповідей на запитання "Як Ви вважаєте чи існують люди які усиновляють дітей-сиріт або дітей позбавлених батьківського піклування в корисливих цілях?"

При розподілі відповідей на запитання „Чи погодилися б Ви усиновити дитину за певну суму коштів?” чоловіки (21%) і жінки (29 %) схилиються до однієї думки, що „ні” вони не всиновили б дитину за такої умови (рис. 2.7.).

45

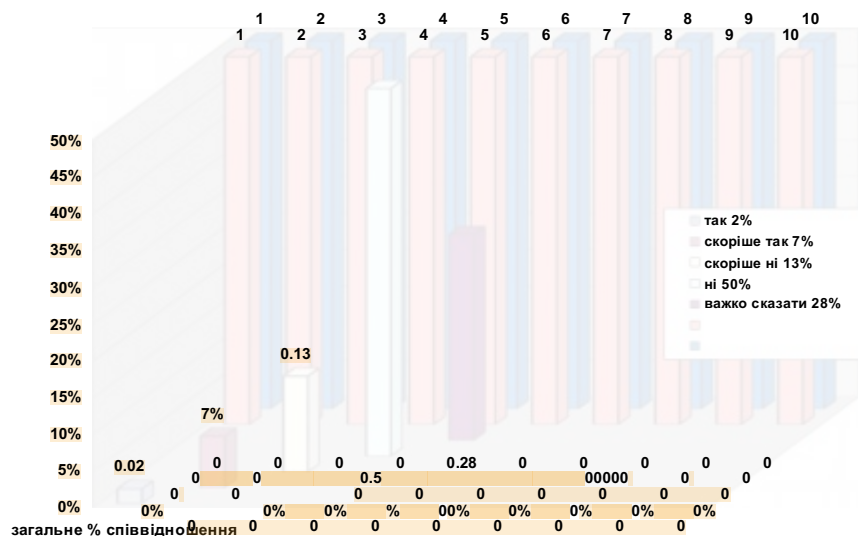

Рис. 2.7. Розподіл відповідей на запитання "Чи погодилися б Ви усиновити дитину за певну суму коштів?"

Більшість сімей на питання про те чи залежить бажання усиновити дитину від того чи є у сім'ї власні діти віддали перевагу варіанту „скоріше так” (рис. 2.8.).

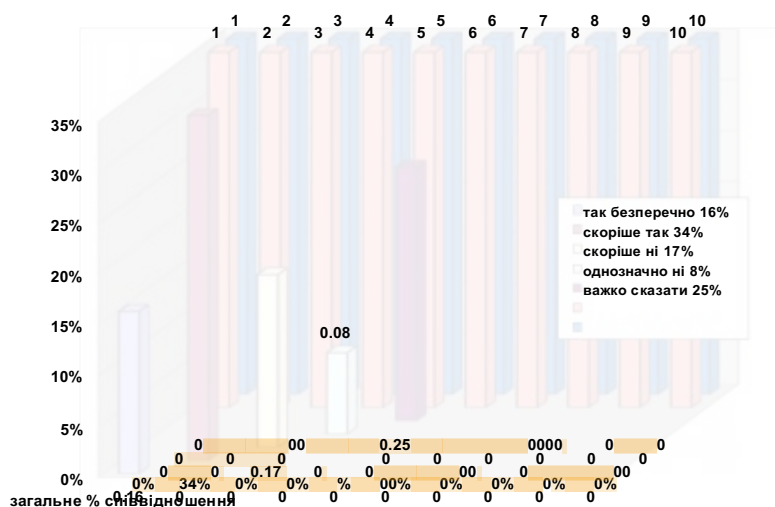

Рис. 2.8. Розподіл відповідей на запитання „Як Ви вважаєте чи залежить бажання усиновити дитину від того чи є у сім'ї власні діти?“

Сучасні сім'ї вважають, щоб усиновити дитину скоріше не достатньо бути тільки матеріально забезпеченим (рис. 2.9.).

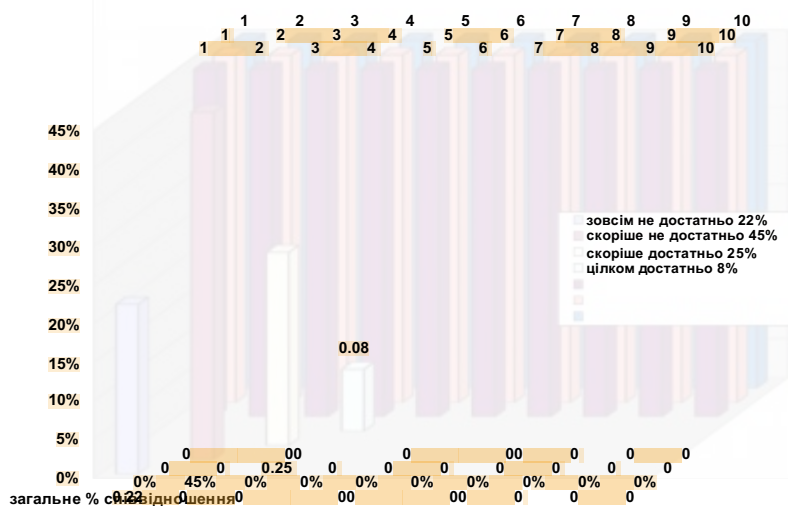

Рис. 3.9. Розподіл відповідей на запитання "На Вашу думку, щоб усиновити дитину достатньо бути тільки матеріально забезпеченим?"

**УСИНОВИТИ дитину достатньо бути тільки матеріально
забезпеченим?”**

Щодо питання про те чи впливає думка оточуючих на бажання усиновити дитину більшість сімей обрали варіант „скоріше впливає” (рис. 2.10.).

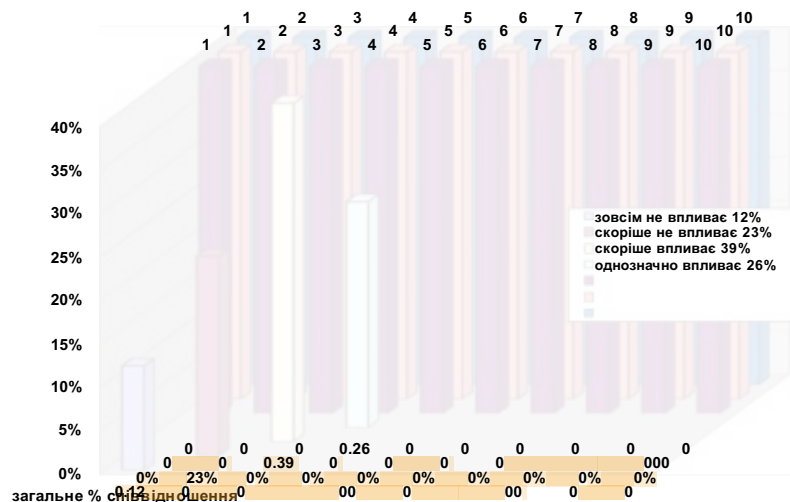

Рис. 2.10. Розподіл відповідей на запитання „Як Ви вважаєте чи впливає думка оточуючих на бажання усиновити дитину-сироту або дитину позбавлену батьківського піклування?”

Таким чином, експериментальне дослідження підтвердило, що готовність прийомних батьків до усиновлення дітей -сиріт прямо залежить від наявності у них власних дітей, самого бажання усиновити дитину та покращення умов проведення процедури усиновлення.

Висновки до другого розділу

У світі існує кілька альтернатив утриманню дітей у державних установах. Моделі деінституціалізації (тобто переміщення дітей із «масових» закладів (інституцій) в альтернативне, більш турботливе середовище, а також надання допомоги за місцем проживання) включають у себе різнопланові заходи. Якщо говорити про соціально-педагогічну роботу з сім'єю як засобу запобігання появі бездоглядних дітей або їхньої інституціалізації, то у світовій практиці відпрацьовані такі напрями: розміщення дітей із девіантною поведінкою та сиріт у прийомних сім'ях; нормалізація дітей, які мають функціональні обмеження у фізичному та розумовому розвитку, в біологічних та прийомних сім'ях; громадська підтримка сімей; усвідомлене батьківство; укріплення сімей, що переживають кризу; організація груп само- та взаємопідтримки і допомоги, діяльність фахівців із сімейної просвіти; формування тендерної рівності, захист жіночих, дитячих прав у сім'ї та суспільстві; запобігання і боротьба з насильством у родині; запобігання та боротьба з наркоманією, курінням, алкоголізмом, проституцією в родині; навчання членів сім'ї поведінці у кризових ситуаціях (підтримка тяжкохворих, догляд за ними, спілкування з ними та найближчим оточенням, перебування члена сім'ї під слідством та у в'язниці тощо); підтримка сім'ї в кризових ситуаціях (смерть члена сім'ї, вихід дитини з сім'ї, випадки насильства в сім'ї, вимушена зміна місця проживання, втрата роботи членами сім'ї, народження дитини з особливими потребами); адаптація сімей у новому середовищі; забезпечення умов для поєднання праці з сімейними обов'язками і з життєвими інтересами людини; планування сім'ї, профілактика ранніх та небажаних вагітностей через статеве виховання; об'єднання поколінь (непрацюючих пенсіонерів і молодих активних, але з недостатньою освітою і досвідом молодих осіб).

Прискорені темпи розгортання мережі прийомних сімей, дитячих будинків сімейного типу відбуваються за принципом покращання статистичних показників без здійснення системної роботи з добору та навчання батьків, налагодження соціального супроводу. Існує потреба посилити контроль за рівнем утримання і виховання сиріт, що перебувають під опікою, у прийомних сім'ях, будинках сімейного типу.

Визначальні фактори щодо прийняття сироти до родини є бажання надання допомоги дитині та бездітність сім'ї. Проте ключова роль у перегляді суспільної думки і укріпленні інституту сім'ї повинно забезпечуватися дієвою державною стратегією допомоги сім'ям з дітьми, гарантованою і відповідної матеріальної підтримкою.

Як показали результати емпіричного дослідження більшість сімейних пар не мають 100 % готовності взяти на виховання (тобто усиновити) дитину і причиною цьому головним чином являється соціально-економічне становище в якому перебувають сім'ї та військовий стан в країні. Слід зазначити, майже всі опитані відмітили, що усиновлення могло б відбутися у разі підвищення рівня матеріального забезпечення. Але не дивлячись на вище написане значна частина респондентів відповіли, що для того щоб усиновити дитину бути тільки матеріально забезпеченим не достатньо. Очевидним є той факт, що на бажання усиновити дитину впливає думка оточуючих та наявність власних дітей. Цікаво, що подружжя які не хочуть всиновлювати дитину все ж обговорювали це питання.

ВИСНОВКИ

В ході написання дипломної роботи ми виконали поставлені на початку роботи завдання.

1. Розглянувши дитинство та його соціокультурні характеристики дізналися, що дитинство – це період, коли закладаються фундаментальні характеристики особистості, що забезпечують психологічну стійкість, життєздатність та ціле направленість. Дитинство – найважливіший період в житті людини. Саме в цей час вона формується фізично, психічно, інтелектуально, набуваючи усіх необхідних знань, умінь і навичок. У переважній більшості випадків якість дитячих років визначає якість усього подальшого свідомого життя людини.

2. Проаналізувавши категоріальний апарат проблеми ми з'ясували, що *сирітство* – соціальне явище, зумовлене наявністю в суспільстві дітей, батьки яких померли, а також дітей, котрі залишилися без піклування батьків внаслідок позбавлення останніх батьківських прав або визнання їх у встановленому порядку недієздатними, такими, що пропали безвісти.

Як і в багатьох інших країнах, більшість дітей, які потребують влаштування, це діти, котрі залишилися без батьківської опіки з соціальних причин. *Соціальне сирітство* – соціальне явище, обумовлене ухилянням або відстороненням батьків від виконання батьківських обов'язків стосовно неповнолітньої дитини. Соціальні сироти – це особлива соціально-демографічна категорія дітей, котрі внаслідок соціальних, економічних та морально-психологічних причин стали сиротами при живих батьках. До них також належать і безпритульні діти, тобто “діти вулиці”.

Таке явище як сирітство, яке виникає на фоні сімейних проблем та конфліктів, чи не найбільша проблема сучасної України. Адже випускники інтернатних закладів у дорослому світі залишаються один на

один зі своїми проблемами. Наслідками цього можуть стати таж проституція, наркоманія, злочинна діяльність тощо. Виходячи з цього ми дійшли висновку, що на даний час ця проблема постала дійсно-таки перед нами гостро.

Проблема сирітства – це проблема нашого суспільства в цілому та кожної особи зокрема. Адже явище сирітство носить як соціально-економічний характер так і духовно-моральний. Тому не слід забувати про такі важливі інститути як сім'я і шлюб, адже втрата їхніх соціальних функцій одна з причин зростання біологічного та соціального сирітства.

3. Розглянувши зарубіжний та вітчизняний досвід утримання дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування ми зрозуміли, що феномен соціального сирітства, на жаль, характерний для багатьох країн світу. Кожна держава визначає власні шляхи подолання цього явища та надання соціального захисту дітям, які залишилися без піклування батьків.

Підхід влади до визначення ступеня необхідності влаштування дітей-сиріт значно різниться в залежності від країни і обумовлюється загальною ситуацією в країні, насамперед її економічною спроможністю, власне, попросту кажучи, рівнем розвитку її культури.

У багатьох країнах розвинуті превентивні служби, які надають допомогу і батькам, і дітям у скрутній ситуації. Відрив від сім'ї застосовується лише у крайньому випадку, оскільки вважається, що дитина, позбавлена батьківського опікування і переведена в систему державної опіки, має набагато більше проблем у дорослому житті, ніж дитина, вихована у власній сім'ї, навіть не зовсім благополучні. Таким чином, у багатьох країнах дитячі інтернатні заклади розглядаються як місця, де дітям надається активна терапія, де діти можуть перебувати і короткий, і тривалий час. В Україні утримання та виховання піклування, покладається на державу. Держава заохочує і підтримує благодійницьку діяльність щодо дітей.

4. Визначивши необхідні форми виховання дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування в Україні, ми побачили, що загалом існує кілька альтернатив утриманню дітей у державних установах: планування родини, запобігання відмові та розміщенню дітей у державних закладах, реінтеграція кровної/біологічної родини, усиновлення/удочеріння, прийомні родини, дитячі будинки сімейного типу. Не всі ці напрями реалізуються в Україні повною мірою. Однак відбувається й поступова трансформація державної системи опіки та піклування за дітьми, що залишилися без догляду батьків, апробуються нові форми і методи підтримки кризових та прийомних родин. Поява нових моделей соціальної роботи з дітьми викликана необхідністю викорінювання системи стаціонарного догляду за дітьми, намаганнями покласти край стражданням, духовному зубожінню та втраті людського потенціалу, які є неминучим наслідком інституціоналізації.

5. Розглянувши специфіку форм виховання дітей -сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування в прийомній сім'ї та дитячому будинку сімейного типу ми дійшли висновку, що це найоптимальніше середовище для виховання, за умови якщо повернення дитини до біологічної родини не можливе.

Прийомна сім'я – це форма родинного виховання дітей сиріт і дітей, позбавлених батьківської опіки; це така сім'я, яка замінила їй рідну і взяла на себе відповідальність та обов'язок виростити і виховати дитину; це сім'я, яка добровільно взяла із закладів від 1 до 4 дітей сиріт та дітей, позбавлених батьківської опіки, на спільне проживання. Загальна кількість дітей у такій сім'ї, враховуючи рідних і прийомних, не повинна перевищувати 5 осіб.

У світі розрізняють різні види прийомних сімей: довготермінова (коли дитина ввійшла в сім'ю і лишається там до досягнення повноліття); середньотермінова (коли дитина знаходиться у прийомній сім'ї, поки не зміняться на краще тимчасово погіршені обставини); короткотермінова (в

екстрених випадках, коли дитину вилучили з неблагополучної сім'ї, вулиці, доки вона не звикне до нормальних умов і поки не вирішиться її подальша доля та не покращиться стосунки з рідною сім'єю, не зміняться умови життя); вихідного дня (коли дитина приходить на вихідні у сімейне оточення); денні (коли дитина приходить у сім'ю, де є догляд, виховання і піклування протягом дня, якщо рідна сім'я цього забезпечити не в змозі, в разі коли батьки працюють, а дитина потребує особливої уваги).

Існує необхідність переглянути принципи організації вихователів прийомних родин та будинків сімейного типу. Існує потреба за допомогою науковців та практиків виробити чітку систему критеріїв для відбору кандидатів у прийомні батьки, вихователів, потенційних усиновителів. Така система сприятиме більш якісному контролю за роботою сімейних форм опіки з боку соціальних служб.

6. Розробивши програму дослідження „готовність до усиновлення як складова вирішення проблеми сирітства” ми з'ясували, що для того щоб сім'ї брали на виховання дітей має покращитися матеріальне становище в країні, адже значна частина опитаних зазначили, що вони всиновили б дитину за умови підвищення рівня матеріального забезпечення.

Таке явище як сирітство, яке виникає на фоні сімейних проблем та конфліктів, чи не найбільша проблема сучасної України. Адже випускники інтернатних закладів у дорослому світі залишаються один на один зі своїми проблемами. Наслідками цього можуть стати таж проституція, наркоманія, злочинна діяльність тощо. Виходячи з цього ми дійшли висновку, що на даний час ця проблема постала дійсно-таки перед нами гостро.

Проблема сирітства – це проблема нашого суспільства в цілому та кожної особи зокрема. Адже явище сирітство носить як соціально-економічний характер так і духовно-моральний. Тому не слід забувати про такі важливі інститути як сім'я і шлюб, адже втрата їхніх соціальних функцій одна з причин зростання біологічного та соціального сирітства.

ДОДАТОК А

Доброго дня!

Студент *Полтавського інституту економіки і права* звертається до Вас з проханням взяти участь у дослідженні на тему: „Готовність сімейних пар до усиновлення як складова вирішення соціальної проблеми сирітства”.

Опитування є анонімним, анкету підписувати не треба

1. Чи є у Вас власні діти?

1. Так
2. Ні

2. Чи хотіли б Ви усиновити дитину-сироту?

1. Так
2. Скоріше так
3. Скоріше ні
4. Ні
5. Важко сказати

3. Чи обговорювали Ви з чоловіком (дружиною) питання усиновлення дитини-сироти?

1. Так
2. Ні

4. Що потрібно для того щоб Ви усиновили дитину?

1. Підвищення рівня матеріального забезпечення
2. Достойний рівень оплати такої діяльності
3. Забезпечення таємниці влаштування дитини в сім'ю
4. Спрощення процедури усиновлення
5. Затрудняюсь у відповіді

5. Чи є у колі Ваших знайомих сім'ї які усиновили дитину-сироту?

1. Так
2. Ні

6. Як Ви вважаєте чи існують люди які усиновляють дітей-сиріт або дітей позбавлених батьківського піклування в корисливих цілях?

1. Так
2. Скоріше так
3. Скоріше ні
4. Ні
5. Важко сказати

7. Чи погодилися б Ви усиновити дитину за певну суму коштів?

1. Так
2. Скоріше так
3. Скоріше ні
4. Ні
5. Важко сказати

8. Як Ви вважаєте чи залежить бажання усиновити дитину від того чи є у сім'ї власні діти?

1. Так, беззаперечно
2. Скоріше так
3. Скоріше ні
4. Однозначно ні
5. Важко сказати

9. На Вашу думку, щоб усиновити дитину достатньо тільки бути матеріально забезпеченим?

1. Зовсім не достатньо
2. Скоріше не достатньо
3. Скоріше достатньо
4. Цілком достатньо

**10. Як Ви вважаєте чи впливає думка оточуючих на бажання
УСИНОВИТИ
дитину-сироту або дитину позбавлену батьківського піклування?**

1. Зовсім не впливає
2. Скоріше не впливає
3. Скоріше впливає
4. Однозначно впливає

А тепер трішки про Вас!

11. Ваш вік _____
Ваша стать _____
Освіта _____

Дякуємо за співпрацю!!!

Схожість

Джерела з Інтернету

882

1	https://www.bibliofond.ru/view.aspx?id=586211	30 джерел	9.75%
2	http://beremennostpro.ru/institut/alternativni-formi-vihovannya-ditei-sirit	6 джерел	9.62%
3	https://www.ronl.org/referaty/sociologiya/288990	21 джерело	9.53%
5	https://yur-gazeta.com/publications/practice/simeyne-pravo/shcho-garantue-derzhava-dlya-diteysirit-ta-ditey-pozba	53 джерела	2.35%
6	https://uchil.net?cm=84670	18 джерел	2.32%
7	https://blogs.korrespondent.net/blog/2377/3216200-podolannia-naslidkiv-sotsialnoho-syritstva	33 джерела	1.98%
8	https://er.nau.edu.ua/handle/NAU/56930	6 джерел	2.03%
9	http://oaji.net/articles/2014/690-1396610800.pdf	20 джерел	1.85%
10	https://vdoc.pub/documents/psychometric-methods-theory-into-practice-4tpf93a80oh0	9 джерел	1.9%
12	http://dspace.univer.kharkov.ua/handle/123456789/12747	4 джерела	1.84%
13	http://osar-compress.ontu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/65/2016/02/OMSKYA-Posibnik-do-praktichnih-zanyatt.pdf		1.78%
14	http://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/67125		1.75%
15	https://ela.kpi.ua/handle/123456789/27616	22 джерела	1.64%
17	https://pdffox.com/workshop-tematico-lfr-gen-iv-pdf-free.html	2 джерела	1.59%
19	https://er.nau.edu.ua/handle/NAU/45001		1.45%
20	http://novoukr-osvita.kr.ua/dohkaogolohen/douvagikerivnikiv/Vistnik2012.pdf	9 джерел	1.39%
21	http://www.zsmasarova.cz/ucplany2011.php	4 джерела	1.39%
22	https://otherreferats.allbest.ru/pedagogics/00910010_0.html	40 джерел	1.36%
23	https://www.turboreferat.ru/sociology/sirtstvo-yak-socalnopsihologchne-yavishhe/121816-625203-page1.html	7 джерел	1.25%
24	http://dspace.puet.edu.ua/handle/123456789/7373	17 джерел	1.16%

Сторінка 59 з 66

54	http://www.dut.edu.ua/uploads/p_1436_30244920.pdf	2 джерела	0.56%
55	https://www.dec.ny.gov/docs/fish_marine_pdf/2019lakeontannualrep.pdf		0.55%
56	http://elcat.pnpu.edu.ua/docs/%d0%a1%d0%b0%d0%b2%d0%b5%d0%bb%d1%8c%d0%b5%d0%b2%d0%b0.doc	3 джерела	0.54%
57	https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/16995/1/V_Zhelanova_V_6_PI.pdf	3 джерела	0.53%
58	https://nubip.edu.ua/sites/default/files/u279/zbirnik_0.pdf	4 джерела	0.51%
59	http://vuzlib.com.ua/articles/book/38694-So%D1%81%D1%96alne_sir%D1%96stvo_jak_odin/1.html	18 джерел	0.42%
60	https://www.madrid.es/UnidadesDescentralizadas/Sostenibilidad/Espelnf/Eficiencia_energetica/actuacion_control/Se	2 джерела	0.51%
61	https://www.madrid.es/UnidadesDescentralizadas/Sostenibilidad/Espelnf/Eficiencia_energetica/actuacion_control/Seguimient...		0.5%
62	http://www.lvduvs.edu.ua/documents_pdf/biblioteka/nauk_konf/psmvurpdd_if2010_mvksk.pdf	7 джерел	0.48%
63	https://studfile.net/preview/16700734/page:6		0.5%
64	http://department.osvita-dnepr.com/media/files/Plani/Year_plan_DON_2014.doc	3 джерела	0.49%
65	https://tnpu.edu.ua/naukova-robota/docaments-download/razovi_rady/Dis_Zablotskyj.pdf	4 джерела	0.48%
66	http://ddpu.edu.ua/fmk/publications/methodical%20articles/meth-art_02-all.pdf		0.48%
68	https://www.madrid.es/UnidadesDescentralizadas/Sostenibilidad/Espelnf/Eficiencia_energetica/actuacion_control/Se	3 джерела	0.47%
69	https://ela.kpi.ua/bitstream/123456789/17693/1/MV_Teoriya_Imovsrnostei_matem_statystuka.pdf	3 джерела	0.46%
70	http://chem.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2018/05/%D0%94%D0%B8%D1%81%D0%B5%D1%80%D1%82%D0%B0%D1%86%...		0.46%
71	https://www.madrid.es/UnidadesDescentralizadas/Sostenibilidad/Espelnf/Eficiencia_energetica/actuacion_control/Se	2 джерела	0.46%
72	https://lviv.gp.gov.ua/ua/lvdoc.html?_m=publications&_t=rec&download_af=1439&id=198086		0.46%
73	https://perviydoc.ru/v8117/%D1%81%D0%BE%D1%86%D1%96%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%BE-%D0%BF%D0%B...		0.45%
75	https://www.madrid.es/UnidadesDescentralizadas/Sostenibilidad/Espelnf/Eficiencia_energetica/actuacion_control/Seguimient...		0.44%
76	http://scc.knu.ua/upload/iblock/a42/dis_Gavryliv_L_I.pdf		0.43%
77	https://mon.gov.ua/storage/app/media/pto/2023/05/22/Posibn.z.proved.kompl.hender.audytu.P-PT-O.22.05.2023.pdf	22 джерела	0.43%

78	http://lib.ndu.edu.ua/dspace/bitstream/123456789/1554/1/%d0%9c%d0%b0%d1%80%d1%87%d1%83%d0%ba_2019.pdf	0.42%
79	http://ximlab.ru/sociologiya_i_obshhestvoznaniye/socialnij_zaxist_ditej-sirit.php	15 джерел 0.42%
80	https://www.madrid.es/UnidadesDescentralizadas/Sostenibilidad/EspelInf/Eficiencia_energetica/actuacion_control/Seguimient...	0.42%
81	http://www.stydentam.org.ua/3346.html	6 джерел 0.41%
82	http://periyaruniversity.ac.in/Documents/2021/AnnualReport/report17.pdf	0.41%
83	https://dspace.susu.ru/xmlui/bitstream/handle/0001.74/9540/2016_424_smolickayayai.pdf?isAllowed=y&sequence=1	0.41%
84	https://ukrreferat.com/chapters/pravosnavstvo/pravove-regulyuvannya-usinovlennya-v-ukraini-kursova-robota.html	0.4%
85	https://shag.com.ua/metodichni-rekomendaciyi-do-kompleksnogo-kvalifikacijnogo-ekza.html?page=3	4 джерела 0.4%
86	https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/pubFile/1870061	0.4%
87	https://ebin.pub/cryptography-and-network-security-principles-and-practice-global-edition-7nbsped-1292158581-978-12921585...	0.39%
88	https://files.duit.edu.ua/uploads/%D0%A1%D0%B0%D0%B9%D1%82/3_%D0%9D%D0%90%D0%A3%D0%9A%D0%90/%D0%A...	0.38%
89	https://fedemoto.info/imgPrueba/0/2019/02/Resultados%20RFMEMX_Talavera_I_2019.pdf	0.38%
90	http://referatu.net.ua/referats/27/1742/?page=1	2 джерела 0.38%
91	https://www.madrid.es/UnidadesDescentralizadas/Sostenibilidad/EspelInf/Eficiencia_energetica/actuacion_control/Seguimient...	0.36%
92	https://repositorio.unal.edu.co/bitstream/handle/unal/62169/71311949.2017.pdf?isAllowed=y&sequence=1	0.34%
93	https://dspace.lgpu.org/bitstream/123456789/407/1/N8_2012.pdf	4 джерела 0.33%
94	https://ir.library.knu.ua/server/api/core/bitstreams/02861fbb-38e3-4f4d-9c62-6b32c9b7e785/content	0.33%
95	http://w3-originpre.madrid.es/UnidadesDescentralizadas/Sostenibilidad/EspelInf/Eficiencia_energetica/actuacion_control/Segu...	0.32%
96	https://er.nau.edu.ua/bitstream/NAU/45448/1/%d0%a4%d0%9b%d0%a1%d0%9a_2020_231%d0%b7_%d0%9c%d0%b0	2 джерела 0.32%
97	https://www.bibliofond.ru/view.aspx?id=586394	5 джерел 0.31%
98	https://pl.uu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/05/%D0%9C%D0%B5%D1%82-%D1%80%D0%B5%D0%BA%D0%BE%D0%BC-%D...	0.31%
99	https://referatss.com.ua/work/tradicii-ta-novacii-v-rozvitku-simejnih-form-vlashtuvannya-ditej-sirit-ta-ditej-pozbavlen	4 джерела 0.31%

100	https://library.sspu.edu.ua/wp-content/uploads/2018/04/2-9.pdf	0.31%
101	https://www.essuir.sumdu.edu.ua/bitstream-download/123456789/44837/1/diss_Ovcharenko_D.PDF	0.3%
102	http://dspace.pnpu.edu.ua/bitstream/123456789/3858/1/Ped.pdf	3 джерела 0.29%
103	http://www.enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/39003/Sotsialna%20pedahohika_kurs%20leksi.pdf?isAllowed=y...	0.29%
104	https://ua-referat.com/%D0%A8%D0%BB%D1%8F%D1%85%D0%B8_%D0%BE%D0%BF%D1%82%D0%B8%D0%BC%D1%	9 джерел 0.29%
105	http://www.kspu.edu/FileDownload.ashx/%D0%9C%D0%90%D0%93%D0%86%D0%A1%D0%A2%D0%95%D0%A0%D0%A1%D0...	0.28%
107	http://shevcbs.kiev.ua/objects/files/obj9431/gallery1350998674.pdf	0.27%
108	https://ir.duan.edu.ua/bitstream/123456789/199/1/%D0%9C%D0%B0%D0%BD%D0%BE%D1%85%D1%96%D0%BD%D	2 джерела 0.27%
110	http://ekmair.ukma.edu.ua/bitstream/handle/123456789/20116/Zakhyst_prav_ditei_v_umovakh_detsentralizatsii_vlady_v_Ukra...	0.25%
111	https://er.nau.edu.ua/bitstream/NAU/56978/1/%d0%a5%d0%be%d1%80%d0%be%d1%89%d0%b0%d0%ba%20%d0%ae%d0...	0.25%
112	http://sociopolis.ua/images/researches/24.04.08/06.doc	3 джерела 0.24%
113	http://lymanska.gromada.org.ua/socialnij-zahist-ditejsirit-ta-ditej-pozbavlениh-batkivskogo-pikluvannya-12-52-09-16-0	14 джерел 0.23%
114	http://www.femeval.es/informesycomunic/documentacionjornadas/Documents/curso%20lean%20v3.pdf	0.23%
115	https://soc.bobrodobro.ru/21308	0.23%
116	http://ir.stu.cn.ua/bitstream/handle/123456789/18618/%d0%9e%d0%bb%d0%b8%d1%84%d1%96%d1%80%d0%b5%d	5 джерел 0.22%
117	https://dspace.nau.edu.ua/bitstream/NAU/41321/1/%d0%94%d0%b8%d1%81%d0%b5%d1%80%d1%82%d0%b0%d1%86%d1...	0.22%
118	http://dspace.wunu.edu.ua/jspui/bitstream/316497/46423/1/%d0%84%d0%bb%d0%b0%d1%88%20%d0%86..docx	0.22%
119	https://dnipr.kyivcity.gov.ua/files/docs/rozp265_11.pdf	0.2%
120	http://lib.ndu.edu.ua:8080/dspace/bitstream/123456789/176/1/131_Zbirnuк_naykovuh.PDF	0.19%
121	https://dspace.lgpu.org/bitstream/123456789/297/1/V%20%e2%84%9619%20_254_%20%d0%a7.2%2c%202012.pdf	2 джерела 0.18%
122	http://www.kuznetsovsk-rada.gov.ua/documents/rr327-2012.doc	0.18%
123	https://portafolioinfo.cnbv.gob.mx/PortafoliоInformacion/BE_BM_201503.xls	5 джерел 0.18%

124	http://ephsheir.phdpu.edu.ua/bitstream/handle/8989898989/1256/13-dobroskok.pdf?isAllowed=y&sequence=1	0.18%
125	http://cons.parus.ua/map/doc/0583HF52FC?a=84PBT	2 джерела 0.18%
126	http://referatu.net.ua/referats/27/36871/?page=4	12 джерел 0.18%
127	http://diplomba.ru/work/100256	2 джерела 0.17%
128	http://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/21661	0.16%
130	http://revne-school.ucoz.ua/publ/ditjachij_budinok_simejnogo_tipu_robota_man/1-1-0-13	0.15%
131	https://soc.bobrodobro.ru/15611	0.15%
132	http://apk.cg.gov.ua/web_docs/2145/2016/03/docs/pasport_2013-druk.pdf	0.15%
133	http://ir.nusta.edu.ua/jspui/bitstream/doc/455/1/413_IR.pdf	0.15%
134	http://ia.spcras.ru/index.php/sp/issue/download/811/ia.2024.23.1	0.15%
135	http://ipas.org.ua/old/doc/Analit_zap.pdf	0.15%
136	https://www.bibliofond.ru/view.aspx?id=699828	0.15%
137	http://www.kmr.gov.ua/sites/default/files/porivnyalna_do_soc_partnerstva_23.03.2023.xls	6 джерел 0.14%
138	http://www.enpui.npu.edu.ua:8080/bitstream/handle/123456789/43835/Pokas_dis.pdf?isAllowed=y&sequence=1	0.14%
139	https://eco-tiras.org/docs/berg/conference.pdf	2 джерела 0.14%
140	http://histpol.pl.ua/ru/biblioteka/ukazatel-po-avtoram/avtory-e/efremov-sergej-aleksandrovich?id=12481	21 джерело 0.14%
141	https://ped.bobrodobro.ru/46240	4 джерела 0.12%
142	http://osvita.tetiiv.net/index.php?mod=news&id=67	25 джерел 0.12%
143	http://eprints.zu.edu.ua/18038/1/%D0%94%D1%80%D0%BE%D0%B7%D0%B4.pdf	3 джерела 0.12%
146	http://referatu.net.ua/referats/%207569/148997	0.11%
147	https://smekni.com/a/177741/formuvannya-pznavalno-aktivnost-zasobami-didaktichno-gri	18 джерел 0.11%
148	https://dostup.pravda.com.ua/request/111953/response/377207/attach/3/1%201.pdf?cookie_passthrough=1	3 джерела 0.11%

149	https://www.stud24.ru/pedagogy/modulne-navchannya-yak-zasb-rozvitku/380893-1212231-page1.html	20 джерел	0.11%
150	<a :"="" href="http://www.science.nstu.ru/stud_science/conference/nti-2018/%D0%A1%D0%B1%D0%BE%D1%80%D0%BD%D0%B8%">http://www.science.nstu.ru/stud_science/conference/nti-2018/%D0%A1%D0%B1%D0%BE%D1%80%D0%BD%D0%B8%":	8 джерел	0.1%
151	https://sci.ldubgd.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/11997/1/%d0%9c%d0%b5%d1%82%d0%be%d0%b4%d0%b8%d1	2 джерела	0.1%
152	http://nm2.univd.edu.ua/download/107421		0.1%
153	http://www.cher-arm.org.ua/index.php?news_id=617	7 джерел	0.1%
154	http://journals.uran.ua/index.php/2072-4772/article/download/44844/41115	15 джерел	0.09%
155	https://akhmetovfoundation.org/news/statystyka-usynovlen-za-2023-rik-dosyagnennya-ta-vyklyky	2 джерела	0.09%
156	<a :"="" href="https://novgadm.cg.gov.ua/web_docs/33/2018/09/docs/%D0%97%D0%92%D0%86%D0%A2%20%D0%BF%D1%80%D0%">https://novgadm.cg.gov.ua/web_docs/33/2018/09/docs/%D0%97%D0%92%D0%86%D0%A2%20%D0%BF%D1%80%D0%":	4 джерела	0.08%
157	http://sn-ecoman.cfuv.ru/wp-content/uploads/2017/04/17_ryabtc.pdf		0.07%
158	https://ronl.org/referaty/gosudarstvo-pravo/325945	21 джерело	0.07%
159	http://novoselitsa.com/node/2958	13 джерел	0.07%
160	https://dspace.dsau.dp.ua/bitstream/123456789/5628/1/%d0%a7%d1%83%d0%b3%d1%83%d0%bd%d0%be%d0%b2%">	6 джерел	0.07%
161	https://er.ucu.edu.ua/bitstream/handle/1/3704/Mishchenko_mag.pdf?isAllowed=y&sequence=1		0.07%
162	http://eprints.zu.edu.ua/12210/1/%D0%B3%D1%83%D1%82%D0%BC%D0%B0%D0%BD%D0%94%D0%BE%D0%BA%D1	4 джерела	0.07%

Джерела з Бібліотеки

67

4	Студентська робота	ID файлу: 1011513497	Навчальний заклад: Open International University of Human Deve...	2.99%
11	Студентська робота	ID файлу: 1014896301	Навчальний заклад: Open International University of Hun	7 Джерело 1.84%
16	Студентська робота	ID файлу: 1013281837	Навчальний заклад: Open International University of Hun	16 Джерело 1.64%
18	Студентська робота	ID файлу: 1012197192	Навчальний заклад: Open International University of Hun	12 Джерело 1.47%
25	Студентська робота	ID файлу: 1015592194	Навчальний заклад: Open International University of Human Deve...	1.14%
29	Студентська робота	ID файлу: 1011526962	Навчальний заклад: Open International University of Hun	6 Джерело 0.91%
30	Студентська робота	ID файлу: 1004245798	Навчальний заклад: Open International University of Hun	4 Джерело 0.9%

33	Студентська робота	ID файлу: 1008427620	Навчальний заклад: Open International University of Hun	2 Джерело	0.79%
36	Студентська робота	ID файлу: 1013673664	Навчальний заклад: Open International University of Hun	3 Джерело	0.73%
42	Студентська робота	ID файлу: 1008428183	Навчальний заклад: Open International University of Human Deve...		0.66%
50	Студентська робота	ID файлу: 1011884262	Навчальний заклад: Open International University of Human Deve...		0.61%
67	Студентська робота	ID файлу: 1013524940	Навчальний заклад: Open International University of Human Deve...		0.48%
74	Студентська робота	ID файлу: 1004245799	Навчальний заклад: Open International University of Human Deve...		0.44%
106	Студентська робота	ID файлу: 1015666182	Навчальний заклад: Open International University of Human Deve...		0.27%
109	Студентська робота	ID файлу: 1015781792	Навчальний заклад: Open International University of Human Deve...		0.26%
129	Студентська робота	ID файлу: 1004245818	Навчальний заклад: Open International University of Hun	3 Джерело	0.16%
144	Студентська робота	ID файлу: 1015879891	Навчальний заклад: Open International University of Hun	2 Джерело	0.11%
145	Студентська робота	ID файлу: 1015253081	Навчальний заклад: Open International University of Hun	4 Джерело	0.11%

Цитати

Цитати

6

1 "діти вулиці"

2 «Сім'я – вид соціальної спільності, найважливіша форма організації особистого побуту, заснована наї подружньому союзі і родинних зв'язках, тобто наї багатобічних відносинах між чоловіком і дружиною, батькамиї і дітьми, братами і сестрами, що живутьї разом і ведуть загальне господарство»

3 "діти, від яких відмовились батьки в пологовому будинку, можуть бути усиновлені за наявності письмової згодиї батьків на усиновлення після досягнення ними двомісячної віку"

4 „ Чи є у колії Ваших знайомих сім'ї які усиновили дитину сироту?"

5 „Які Ви вважаєте чи існують люди які усиновляютьї дітей-сиріт або дітей, позбавлених батьківського піклуванняї в корисливих цілях?"

6 „Готовність сімейних пар до усиновлення як складова вирішення соціальної проблеми сирітства"